

MESTNA OBČINA PTUJ

Številka: 844-2/2021-2

**PROGRAM
VARSTVA PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI
V MESTNI OBČINI PTUJ
za obdobje 2022 - 2026**

oktober 2021

KAZALO:

1. UVOD	4
2. NARAVNE NESREČE IN DRUGE NESREČE	5
2.1. Potresi	5
2.2. Poplave	5
2.3. Zemeljski plazovi, usadi, podori	7
2.4. Erozija	8
2.5. Nevihte	8
2.6. Viharji – močan veter	8
2.7. Suša	9
2.8. Toča	9
2.9. Požari	10
2.10. Posebno nevarne bolezni živali	10
2.11. Tehnične, tehnološke in druge nesreče	11
2.12. Nesreče z nevarnimi snovmi	11
2.13. Jedrske nesreče in druge radiološke nevarnosti	12
2.14. Prometne nesreče	13
2.15. Utopitve	13
2.16. Vojaško ogrožanje	14
2.17. Terorizem	14
2.18. Epidemije	14
2.19. Druga varnostna tveganja	15
3. STANJE VARSTVA PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI	16
3.1. Pripravljenost na nesreče	16
3.2. Načrti zaščite in reševanja	16
3.3. Sile za zaščito, reševanje in pomoč	17
3.3.1. Gasilska služba	19
3.3.2. Podvodna reševalna služba	20
3.3.3. Služba nujne medicinske pomoči	21
3.3.4. Civilna zaščita	21
3.3.5. Druge reševalne enote in službe	21
3.4. Usposabljanje in izobraževanje	22
3.5. Opremljanje	23
4. PREVENTIVNI UKREPI	26
5. STOPNJA ZAŠČITE PRED POSAMEZNIMI NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI, TEMELJNI CILJI, NALOGE VARSTVA IN NAČIN NJIHOVEGA URESNIČEVANJA	28
5.1. Zaščitni ukrepi	28
5.1.1. Prostorski, urbanistični, gradbeni ter drugi tehnični ukrepi	28
5.1.2. Evakuacija	29
5.1.3. Nastanitev in oskrba ogroženih prebivalcev	29
5.1.4. Radiološka, kemijska in biološka (RKB) zaščita	29
5.1.5. Zaščita kulturne dediščine	30
5.2. Zavarovanje pred tveganji	30
5.3. Ocenjevanje škode	30
5.4. Temeljni cilji, naloge in način njihovega uresničevanja	30
6. SMERNICE ZA ORGANIZIRANJE SIL TER SREDSTEV ZA ZAŠČITO, REŠEVANJE IN POMOČ	33
6.1. Sile za zaščito, reševanje in pomoč	33
6.2. Zagotavljanje finančnih in drugih sredstev	33

7. IZVAJANJE INTERVENCIJ	34
8. OSEBNA IN VZAJEMNA ZAŠČITA	35
9. ZAKLJUČEK.....	36

1. UVOD

Program varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v Mestni občini Ptuj (v nadaljevanju: program) upošteva vse nevarnosti naravnih in drugih nesreč, ki ogrožajo ljudi, živali, premoženje, kulturno dediščino in okolje v Mestni občini Ptuj. Upošteva tudi naravne in druge danosti, ki vplivajo na nesreče in varstvo pred njimi, ter človeške in materialne vire, ki jih je mogoče uporabiti pri obvladovanju nevarnosti in varstvu ogroženih.

Program temelji na Resoluciji o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih 2016 do 2022 (Uradni list RS, št. 75/2016). Program sledi splošnemu cilju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki je zmanjšati število nesreč ter preprečiti oziroma ublažiti njihove posledice, da bi bilo življenje varnejše in bolj kakovostno. Usmerjen je v preventivo, ki je učinkovitejša in dolgoročno tudi cenejša od drugih oblik varstva pred nesrečami. Ker vseh nevarnosti, ki povzročajo nesreče, ni mogoče odpraviti, so v programu enakovredno obravnavane tudi vse tiste oblike varstva in pripravljenosti, ki omogočajo hitro in učinkovito ukrepanje ob nesrečah. V programu se ne ureja trajna sanacija posledic naravnih in drugih nesreč.

Občine samostojno organizirajo in pripravljajo ter vodijo zaščito, reševanje in pomoč (ZRP) na svojem območju, ocenjujejo škodo in odpravljajo posledice nesreč. Organiziranje in delovanje sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je preneseno predvsem na občine. Država jim pri tem pomaga s silami in sredstvi iz svoje pristojnosti. Stanje organiziranosti, opremljenosti in pripravljenosti za izvajanje zaščite in reševanja je med občinami zelo različno in odvisno od velikosti in raznolikosti občin ter njihovih zmogljivosti. Delitev med nalogami v državni in občinski pristojnosti je jasna.

2. NARAVNE NESREČE IN DRUGE NESREČE

Naravne nesreče so potres, poplava, zemeljski plaz, snežni plaz, visok sneg, močan veter, toča, žled, pozeba, suša, požar v naravnem okolju, množični pojav nalezljive človeške, živalske ali rastlinske bolezni in druge nesreče, ki jih povzročijo naravne sile. Za naravno nesrečo se štejejo tudi neugodne vremenske razmere po predpisih o kmetijstvu in odpravi posledic naravnih nesreč, ki jih povzročijo žled, pozeba, suša, neurje, toča ali živalske in rastlinske bolezni ter rastlinski škodljivci.

Druge nesreče so nesreče v cestnem, železniškem in zračnem prometu, požar, rudniška nesreča, porušitev jezua, nesreče, ki jih povzročijo aktivnosti na morju, jedrska nesreča in druge ekološke ter industrijske nesreče, ki jih povzroči človek s svojo dejavnostjo in ravnanjem, pa tudi vojna, izredno stanje, uporaba orožij ali sredstev za množično uničevanje ter teroristični napadi s klasičnimi sredstvi in druge oblike množičnega nasilja.

2.1. Potresi

Potres je sunkovito nihanje tal, ki nastane zaradi premikanja zemeljskih plošč. Močnejši potres lahko povzroči rušenje zgradb in neposredno tudi smrt ljudi, zato potres po navadi pojmuje kot naravno katastrofo.

Potresi predstavljajo v Sloveniji eno največjih naravnih nevarnosti. V preteklosti je bilo na slovenskih tleh več kot 60 rušilnih potresov. Potresno najbolj ogrožena območja so ljubljansko, idrijsko ter tolminsko in krško-brežiško območje. Potresna žarišča obstajajo na celotnem ozemlju Slovenije. Še najmanj jih je na njenem skrajnem severovzhodnem delu.

Ozemlje Slovenije se po številu in moči potresov uvršča med potresno aktivnejša območja, saj leži na potresno aktivnem južnem robu Evrazijske geotektonske plošče v alpsko-himalajskem seizmičnem pasu. V dinamiki področje Ptuja ne spada v kritične prelomnice v slovenskem prostoru, po moči je možna maksimalna jakost VII. stopnje.

Potresno delovanje lahko ima svoje posledice v našem prostoru, ne glede na lokacijo potresa. Primeri potresov na Hrvaškem v letih 2019 in 2020 kažejo na to, da so pri nas nastale določene posledice, ne glede na oddaljenost lokacije potresa. Velja pa ugotovitev, da tudi v takih primerih, ko potres ni na matičnem področju njegova moč ne presega predvidene amplitude. Posledice takih potresov so vidne v strahu ljudi in na materialni škodi na starejših objektih.

Zraven možnosti nastanka in stopnje jakosti potresnega sunka moramo upoštevati strukturo objektov, tipe objektov in naselij, ki v prostoru predstavljajo svojevrstno specifikko. Mesto Ptuj je urbano središče z relativno zastarelo gradnjo v starem delu, kar hkrati predstavlja povečane nevarnosti. Te so v starosti in moči objektov ter izjemni zaprtosti določenih con. Tako so določena območja mesta z mestnimi ulicami tudi zelo težko dostopna. Po podatkih o dosedanji potresni ogroženosti lahko sklepamo o Ptuj kot varnem mestu, je pa stanje zaradi starosti objektov in blokad mestnega jedra lahko varljivo. V mestu ni predvidenih objektov, ki bi se ob tej stopnji lahko porušili, velja pa pripravljenost za ukrepanje v primeru porušitve ali požara na vsakem objektu.

Posredne nevarnosti zaradi potresa nastopajo v javnih vzgojno-izobraževalnih institucijah, pri štirih osnovnih šolah (Ljudski vrt, Mladika, Olge Meglič, Breg) na petih lokacijah, v OŠ dr. Ljudevita Pivka Ptuj ter v javnem vzgojno-izobraževalnem zavodu Vrtec Ptuj. Zaradi teh nevarnosti morajo šole in javni vzgojno-izobraževalni zavod planirati preventivne aktivnosti za zmanjšanje morebitnih posledic potresov.

2.2. Poplave

Poplava je začasno prekritje zemljišča z vodo, ki običajno ni prekrita z vodo. To je običajno naravni pojav, ki nastane zaradi izredno močnih ali dolgo trajajočih padavin, naglega taljenja snega ali medsebojnega skupnega delovanja.

Poplavno ogroženih je prek 300.000 ha površin slovenskega ozemlja, največ je ozkih dolinskih tal vzdolž hudourniških grap. Večje in obsežnejše poplave lahko pričakujemo na 94.000 ha površin. Poplavljenih je lahko tudi več kot 2.500 ha urbanih površin. Na območju, kjer so možne katastrofalne poplave (poplave s povratno dobo nad 50 let) živi dobra četrtina prebivalcev Slovenije. Analize

statističnih podatkov kažejo trend povečevanja pretokov voda na slovenskih rekah, zato številni dosedanja ukrepi za zaščito pred visokimi vodami ne ustrezajo več. Ogroženost zaradi poplav pa ni odvisna le od višine vodnega vala, temveč tudi od njegovega trajanja. Dolgotrajna visoka voda lahko razmoči nasipe, s tem se poveča nevarnost, da nasipi popustijo ali se celo porušijo.

Za območje Mestne občine Ptuj so značilni trije tipi poplav, in sicer: nižinske, hudourniške in t. i. infrastrukturne poplave, ki nastanejo pri »odtrganem oblaku«.

Območje Podravja pripada s hidrološkega vidika porečju reke Drave. V porečju so najvažnejši pritoki rek Pesnice in Dravinje ter nekaj manjših vodotokov. Vsi ti so ob določenih pogojih potencialni vzrok ogrožanja ljudi, živali in premoženja, kulturne dediščine ter naravnega okolja. Težišče pri izdelavi ocene je na reki Dravi ter pritokih, kot sta reki Pesnica in Dravinja, ki s svojimi povirji ogrožajo obrobja občine. Območje ob Pesnici v pedološkem pogledu sestoji v spodnjem delu iz propustnih tal, v zgornjem pa iz nepropustnih tal ilovnato glinaste sestavine. Ker so tudi območja Slovenskih goric sestavljena iz nepropustnih tal, je dotok vode v Pesniško dolino hiter. Po razporeditvi padavin so le-te obilnejše spomladi in jeseni. K temu je nujno omeniti tudi taljenje visokega snega. Pesnica je bila v letih 1968–70 regulirana na 50-letno merjenje vode. Regulacijski profil Pesnice je izdelan tako, da znaša njegova širina na dnu 9 metrov, na nasipih pa 42 metrov. Profil je delno vkopan, delno pa v nasipih s povprečno globino 2,5 metra. Preko pesniške doline vodijo naslednje prometnice: Ptuj–Ormož, Ptuj–Polenšak in Ptuj–Vitomarci. Na teh prometnicah so čez reko Pesnico zgrajeni armirano-betonski oz. jekleni mostovi.

Območje ob reki Dravi je pretežno na prodni pedološki podlagi. Ta vpliva na relativno hitro vsrkavanje vlage, hkrati pa predstavlja povečano nevarnost pri dvigih podtalnice. Do energetske izrabe je reka Drava ob višjih vodostajih povzročala najobsežnejše poplave na območju Ptuja. Z izgradnjo HE Formin je reka Drava na območju Slovenije v celoti energetske izkoriščena, kar pomeni, da se je vodni režim v nekaterih odsekih Drave bistveno spremenil. Od Dravograda do Maribora so zgrajene pretočne elektrarne, v nadaljevanju pa sta izgrajeni dve HE kanalskega tipa (Zlatoličje, Formin). Obe HE imata jezove in akumulacijski jezeri s skupno kubaturo vode cca 8 mio. m³. HE Zlatoličje ima jez v Melju z bazenom gorvodno do Mariborskega otoka, HE Formin pa ima jez v Markovcih z bazenom do Vičave. Dovodna kanala sta zgrajena z nasipi in na notranji strani zaradi vodotesnosti obdana z betonom do višine 9 metrov, v Markovcih pa 11 metrov. Ob pojavu visoke vode lahko po energetskem vodovodnem kanalu odteka le 450 m³/sek. Vsi drugi viški vode odtekajo po stari strugi reke Drave in še vedno predstavljajo nevarnost poplav. Možnost poplav je tako v različnih Drave, njenih pritokov in kombinaciji omenjenih dejavnikov. Povečano nevarnost za ogrožanje ljudi in njihovega premoženja predstavlja poselitev nekdanjih vikendov v Krčevini pri Vurbergu. Ti vikendi so na poplavnem terenu, zato je takšno početje povezano z vsemi tveganji, ki se ob tem pojavijo. Dodatno je ogrožena skupina hiš v naselju Čreta, ki spada v pas razlivnega območja reke Drave. Drava v stari strugi spodjeda tudi bočno brežino na Orešju, kar bi lahko ob visokem vodostaju povzročilo tudi plazenje. Pri tem bi prišlo do ogrožanja dela naselja, ki do zdaj ni bilo ogroženo.

Reke Drava, Pesnica in Dravinja predstavljajo večjo nevarnost za okolico zaradi lastnega razlitja ali zaradi izjemnega vodostaja rek, ko bo prišlo do premika izliva (razlitje) po vodotoku navzgor. Med nevarnejšimi je tudi potok Rogoznica, ki je sicer deloma, ne pa dokončno reguliran, vendar zaradi omejitev pretoka ob mostovih in meandrih lahko poplavi okolico.

Zraven klasičnih poplav, ki so vezane na reko Dravo in njene pritoke, obstaja možnost poplav v vseh urbanih okoljih. V teh primerih prihaja do razlitij hudournikov, do prelitij komunalnih odvodnjavanj, zamašitev kanalizacij in podobno. Pri t. i. odtrganih oblakih, z dodatkom raznih nanosov materialov, pride do zamašitve infrastrukture oz. do prelitij vode ali t.i. povratne vode v kanalizaciji. Takšne poplave so možne celotnem urbanem prostoru lokalne skupnosti.

Svojevrstno nevarnost predstavljajo potoki Grajena in Rogoznica, ki imajo svoja razlivna območja, v katera se v zadnjem času opravi vedno več posegov. Na teh območjih najdemo tudi nekaj hiš in prometne infrastrukture. Rogoznica do zgraditve zbiralnikov predstavlja pomembno poplavno ogroženost od naselij v četrti Rogoznica prek Budine do Spuhlje.

Posebno nevarnost predstavlja obrobje mesta v smeri Mestnega Vrha, ki se hitro širi, temu pa ne sledi infrastruktura.

Posebno nevarnost predstavljajo infrastrukturne poplave. Dne 4. 5. 2018 so bile v Ptujtu tudi obsežne infrastrukturne poplave, ki so zajele preko 200 objektov. Kar se tiče tovrstne ogroženosti (odtrgani oblak ali močne kratkotrajne padavine) je v izrednem stanju možno govoriti o poplavih na nekaj tisoč objektih v celotnem prostoru občine. Povečana je ogroženost na urbanem in gostejše poseljenem območju. Pomoč gasilcev je možna, vendar zaradi hitrosti nastanka poplav in števila prizadetih govorimo o potrebi po samoaktiviranju in samopomoči, saj hitrost in obseg nesreče ne omogočata sistematične pomoči, ampak hipno reševanje in pomoč lastnikov in najbližjih. Za tem lahko sledi le ukrep črpanj iz depresij in sanacije.

V mestu Ptuj imamo več ujetih depresij, ki so bile nekoč pretočne. Z gradnjo cest in objektov smo ujeli dele mesta (ob Osojnikovi cesti, ob Ormoški cesti, ob potokih Rogoznica in Grajena, pri gasilskem domu PGD Ptuj ipd.), kjer obstaja stalna nevarnost poplav. Rešitev za ta okolja so odprti pretočni sistemi.

Nevarnost predstavljajo tudi možne porušitve vodnih pregrad, pri čemer ocenjujemo, da so te malo verjetne. Večja ogroženost je v spodnjem delu Ptujškega jezera, kjer je potencialno ogrožena spodnja terasa naselja Spuhlja in prostor Občine Markovci. V oceni ogroženosti se tudi opredeli nevarnost porušitve vodnih pregrad.

Ogroženost zaradi poplav se v zadnjem času ne izboljšuje. Na nekaterih vodnih območjih se glede na povečane padavine in pretoke, posege v prostor, ki spreminjajo vodne razmere in druge dejavnike, celo slabša. Številni vodnogospodarski objekti zaradi pomanjkanja finančnih sredstev propadajo. Varstvo pred poplavami mora temeljiti na interdisciplinarnem pristopu ter načelih sodelovanja in trajnega razvoja. Posebno nevarnost predstavljajo tudi naplavine z nanosi lesa in drugega odpada, ki se ustavlja na Ptujškem jezeru.

Poplave leta 2012 so pokazale posebna tveganja naravnega in človeškega dejavnika, pri čemer niso ogrožena samo naselja neposredno ob vodotoku in razlivnega območja, temveč tudi velik del mesta Ptuj in vsa naselja nizvodno v smeri občin Markovci in Gorišnica. Posebno kritična točka je obokani varovalni zid pri Miheličevi galeriji, ki predstavlja oviro na transportni poti vode. Podobno nevaren je tudi začetek varovalnega zidu pod dominikanskim samostanom, kjer so prisotne odprtine na varovalnem zidu. Posebna pozornost mora biti posvečena tudi desnemu bregu reke Drave, saj pred termami Drava iz smeri stare struge pridobi direktno smer proti naseljem na Bregu.

Osnovna preventiva se začne pri planiranju uporabe prostora, ki zajame tako mikro lokacijo kot makro lokacijo. Na poplavnem prostoru se ne gradi. Če nismo upoštevali prve preventive je naslednja preventiva v ukrepih kot so: ustrezna kota objekta, gradnja brez kletnih prostorov, urediti sistem odvodnjavanja in stalni nadzor. V kolikor tudi teh usmeritev nismo upoštevali, moramo upoštevati ukrepe zaščite kot so: več vrst protipoplavne zaščite, evakuacija ljudi in imetja itd.

2.3. Zemeljski plazovi, usadi, podori

Zemeljski plaz je nekontroliran premik večje količine zemlje, blata, kamenja in drobirja po pobočju hriba navzdol. Plaz je posledica fizikalnih in kemijskih sprememb.

V Sloveniji se pojavljajo zemeljski plazovi (ki so zemeljski in hribinski) skoraj povsod, razen na območju primorskega in dolenskega krasi, na območju karbonatnih alpsko-dinarskih grebenov in na planotah. Zelo nevarni so plazovi v miocenskih in panonskih glinah, ki jih najdemo v Halozah ter Dravinjskih in Slovenskih goricah. Po dinamiki pojavljanja zemeljskih plazov velja ugotovitev, da se ti sprožijo ob večjih količinah padavin, in to predvsem na gričevnatih območjih Haloz in Slovenskih goric.

V ožjem delu Ptujtu je večja nevarnost za nastanek plazov na območju od Kicarja, preko Panorame do Vurberga, zlasti gričevje nad Vičavo, ki ima tudi več nasutih teras, ki so premalo povezane s podlago. Zraven naravnega faktorja (padavine in pedološka sestava tal) je prisoten še človeški faktor – posegi v prostor. Preko 90 % plazov je povezanih s človekovimi posegi, kot so: vinogradi-terase, narejene ceste in poti, posekan gozd, oblikovanje dvorišča, neustrezno speljani odtoki meteorne vode in podobno. V naseljih od Vičave do Kicarja prihaja do prenaseljenosti določenih območij, kar se izraža v neurejeni meteorni kanalizaciji. Pri marsikaterem objektu v okolju so izvedeni neuravnovešeni gradbeni posegi, ki samo izzivajo trenutek, ko bo plazilo. Tovrstne nesreče ni možno vnaprej napovedati, razen v primerih, ko so potencialno plazovita območja pregledana s strani strokovnjakov

geološkega zavoda. Geodetski zavod Slovenije je izdelal raziskavo o ogroženosti RS pred zemeljskimi plazovi. Po tej raziskavi je tudi območje Mestne občine Ptuj prostor, kjer se pojavljajo vsakoletni plazovi.

Na območju Kicarja in Panorame imamo primere prestavitve medplastnih vod. To nastane zaradi pedološke podlage, ki je iz peska in površinskih posegov v prostor. Vse to vpliva na nastanek plazov, ki ogrožajo stanovanjske objekte. Ker je skoraj za vse plazove odločilen faktor človek, je tudi tukaj težišče preventive v odpravljanju človeških napak. Nujna je pomoč geomehnikov, omejiti posege v prostor, prostoru vrniti zaščito, ki smo jo odvzeli, urediti odvodnjavanja,...

2.4. Erozija

Erozija je premikanje prsti zaradi vetra, vode, ledu, gravitacije ali delovanja živih organizmov, ki neprestano spreminja obliko zemeljskega površja.

Erozija je naravni proces, pri katerem sila vode spira in odnaša humus ali zemljino na površini oziroma spodjeda hribine. Deluje lahko na večji površini (ploskovna) ali vzdolž vodotokov (linijska). Erozijski procesi v Sloveniji se odvijajo na skoraj 9.000 km² ali na 44 % njene površine. Nad 4.000 km² teh površin je na hudourniških območjih, ki jih brazda nad 10.000 hudourniških strug. Zaradi erozije je močno prizadetih okoli 30.000 ha površin, od tega odpade tretjina vseh površin na odprta žarišča globinske ali bočne erozije ter na območja udorov in usadov.

Čeprav gozdovi blažilno vplivajo na odtočni režim visokih voda, te zaradi velikega strmca naglo odteka in odnašajo velike količine plodne zemlje in erozijskega drobirja. Vsako leto se izgubi več kot 1.300 ha plodne zemlje v debelini 20 cm. Del materiala se odplavi neposredno v vodotoke (Sočo, Savo, Dravo). Okoli 60 % vseh količin pa začasno ali trajno obleži v erozijskih in hudourniških grapah, na pobočjih, meliščih in sipinah, ob vznožju gorskih sten ter na hudourniških vršajih. Od tod jih postopno odplavljajo srednje in visoke vode. Nenadni veliki hudourniški izbruhi lahko povzročijo škodo, ki je tudi do 1000-krat večja od povprečne letne škode na posameznih erozijskih območjih. V Sloveniji povzroča veliko škodo tudi snežna erozija.

2.5. Nevihte

Nevihta je vremenski pojav. Nastane predvsem tedaj, ko se ustvari nevihtni oblak. V nevihtnem oblaku, ali med njimi in zemeljskim površjem, se ustvarijo električni pojavi, ki z bliskanjem in grmenjem razelektrijo oblak.

V Ptujju so nevihte značilen in razmeroma pogost vremenski pojav. Nevihte so močni nalivi, ki jih spremljajo bliskanje in grmenje, močni vetrovi, ohlavitve, pogosto pa tudi toča. Slovenija leži v pasu pogostih neviht, ki se razteza vzdolž jugovzhodnega obrobja Alp in sega od Furlanije prek Primorske, Notranjske in osrednje Slovenije do Štajerske. Na tem območju je lahko tudi do 50 neviht na leto, običajno se dogajajo v poznih pomladnih in zgodnjih poletnih mesecih. Frontalne nevihte se pojavljajo vse leto, toplotne pa so krajevne, zajamejo manjša območja in se ne odmaknejo od kraja nastanka.

»Odrngani oblak« je oblika nevihte, običajno v času druge polovice maja in julija, ki lahko povzroči poplave na celotnem območju občine ali njenem delu. Posledice takega neurja so zelo nepredvidljive in lahko vodijo v nastanek večje gnotne škode.

Tudi pri nevihtah veljajo načela preventive, ki zajemajo: izbor lokacije, izbor objekta, izbor materialov, kvaliteta gradnje, ureditev okolice in zavarovanje objekta.

Izkušnje iz neurij kažejo, da mnogi lastniki z zamikom pristopajo k sanaciji poškodovanih objektov, kar podaljša čas intervencij in troši energijo gasilsko reševalnih služb. Vse to lahko ogrozi nove intervencije. Vsak odgovoren lastnik mora takoj po intervenciji pristopiti k sanaciji.

2.6. Viharji – močan veter

Veter je naravno gibanje zraka, ki ga povzroči sila zaradi razlik v zračnem tlaku.

V Sloveniji so vetrovi večinoma šibki. Posebej velja omeniti burjo, fen, maestral, dolnik, gornik in nevihtni piš. Povprečna jakost vetrov na Slovenskem znaša od 1,5 do 2,5 stopnje po Beaufortu. Območje Mestne občine Ptuj spada z meteorološkega vidika v prostor, ki ni imel večje neposredne

ogroženosti. Posredno ogroženost pa povečajo nekateri prostorski dejavniki in posegi v prostor. Glede na to, da некоč ni bilo večjih viharjev, se v zadnjem desetletju stanje spreminja in tako tudi v našem prostoru beležimo primere tovrstne ogroženosti. Zadnja rušenja, ki so bila v večjem obsegu prisotna v naši okolici (Kidričevo), so segla tudi v prostor Mestne občine Ptuj (leta 2008 in 2009), na območje Kicarja, pa tudi večkratne posledice vetra na območju Četrtna skupnosti Breg - Turnišče.

Po reliefnih značilnostih ima Ptuj relativno ugodno lego, saj ravnina, na kateri leži, in v okolici ugodno vpliva na gibanje zračnih mas. Večje težave pri gibanju teh mas se pojavljajo na obrobjih v Halozah in Slovenskih goricah, kar v nekaterih primerih predstavlja dodatne nevarnosti za ogroženost okolice. Vremenske spremembe v zadnjih letih pa dopuščajo možnost nastanka orkanov in njim podobnih viharjev, kar lahko ima za posledico odkrivanje hiš in rušenje slabo zgrajenih objektov. Vse to je bolj možno na obrobju mesta, s smeri Hajdine so najbolj ogrožene prve hiše na jugozahodu, in na odprtih jugozahodnih delih severnega ptujskega obrobja: Krčevina pri Vurbergu, Mestni Vrh in Kicar.

Zaradi klimatskih sprememb in s tem povezanim globalnim segrevanjem, bo vse več viharja, ki se lahko razvije tudi v orkanske vrtince. Posledice vetra pa niso odvisne samo od vetra, ampak tudi od našega ravnanja v prostoru. Bolj nevarno so objekti obrnjeni proti jugozahodu, na ravnem prve vrste objektov v naselju, večji objekti in objekti z večjimi nadstreški.

2.7. Suša

Suša je v širšem pomenu besede dalj časa trajajoče pomanjkanje vode, do katerega pride iz različnih vzrokov. Običajno govorimo o meteorološki, hidrološki in kmetijski suši. V naravnem okolju v Sloveniji so suše izjemno redke, drugače pa je pri kulturnih rastlinah, še posebno tam, kjer je izbor kulture neustrezen glede na kamninsko osnovo, vrsto in debelino prsti ter splošne padavinske razmere. Zimsko-pomladna suša nastopi sočasno s taljenjem snežne odeje. Pomanjkanje vode se tako čuti le v krajih, kjer ni bilo zimske snežne odeje. Poletna suša (avgust in september) nastopi sočasno z visokimi temperaturami in vegetacijo, ki je že prešla vrhunec svojega razvoja.

Območje Mestne občine Ptuj spada po meteoroloških in pedoloških dejavnikih v tisti del prostora, kjer je suša možna, ni pa stalna. Možnost suše še dodatno povečajo razni posegi v prostor ter specifika komunalne infrastrukture. Ker se v prostoru pojavljajo sušna obdobja kar nekajkrat na leto in so zelo različna glede na čas trajanja in vpliv temperature, je v teh primerih zelo težko govoriti o naravni nesreči. Daljša sušna obdobja postajajo tako sestavni del življenja in bivanja. V našem sistemu pa se moramo na to specifiko narave ustrezno prilagoditi. Marsikje se najdejo sredstva za velike gospodarske objekte, hleve in podobno, ne upošteva pa se ustrezen vpliv mikroklimatskih razmer na dejavnost. Tako so škode običajno nesorazmerne primerjalno z možnostmi in potrebami po preventivnih učinkih. Suša v letih od 2000 do 2004 je bila ena največjih v zadnjem času, je pa nastala kot posledica pomanjkanja padavin že od zime in se je najbolj odražala na vegetaciji in kmetijski dejavnosti, svoje učinke pa je kazala tudi pri oskrbi z vodo in dejavnikih hidroenergije.

2.8. Toča

Toča je padavina v trdem stanju, ki nastaja v oblakih - to so ledene kroglice različnih velikosti in tudi nepravilnih oblik s premerom od 5 do 50 mm ali še celo več.

Težko je določiti območja, ki so potencialno bolj ali manj ogrožena zaradi toče, ker podatki ne kažejo večje koncentracije tega pojava na določenem območju. Le na območju Dolenjske, Krasa in Prekmurja se toča pojavlja skoraj vsako leto.

Toča povzroča na Slovenskem veliko gospodarsko škodo. Škoda na kmetijskih rastlinah je odvisna od intenzitete, trajanja in velikosti točnih zrn ter od vrste rastline, njenega razvojnega stanja in kondicije, pa tudi od vremenskih razmer pred točo in po njej. Ker je toča najpogostejša v toplem delu leta, največkrat prizadene rastline v najobčutljivejših fazah razvoja. Tudi na območju mestne občine se toča občasno pojavlja, sistem varovanja je usmerjen v skupno preventivo z letalskim centrom Maribor in v sistem subvencioniranja zavarovalnih premij. Preventivo na tem področju vidimo v protitočni obrambi ter subvencioniranju zavarovalnih tveganj.

Mestna občina Ptuj je ena bolj izpostavljenih po podatkih za spremljanje toče v preteklih letih. Toča 2008 in 2019 je opozorila, da v bodoče moramo računati na tovrstna tveganja in se primerno pripraviti za zagotovitev potrebne varnosti.

2.9. Požari

Požar je proces hitrega gorenja, ki se nenadzorovano širi v prostoru in času. Za požar je značilno sproščanje toplote skupaj z dimom, strupenimi plini in plameni. Posledica zelo hitrega gorenja je lahko eksplozija.

Požare delimo na požare v naravnem okolju, požare na objektih in požare na prevoznih sredstvih. V obdobju zadnjih let se število požarov v naravnem okolju povečuje, prav tako pa se povečuje tudi obseg škode. Požari v naravi so najpogostejši spomladi. Površine takrat še niso ozelenele in so suhe, še posebno če je bila zima suha in topla. Poleti so požari najpogostejši avgusta. Okoli 33 % požarov se razširi z odprtih kurišč, največkrat jih razpiha veter. Zaradi samovžigov nastane le 3,4 % požarov. Pri 24 % vseh požarov vzrok ni pojasnjen, pri gozdnih požarih pa vzrok ni znan v 55 % vseh primerov. Posledice gozdnih požarov so odvisne od vrste gozdnega požara, vrste in oblike gozda, časa nastanka in trajanja požara, velikosti pogorele površine in občutljivosti gozdnega ekosistema. Najnevarnejši so vršni požari, ki prizadenejo drevesa od tal do vrha krošnje. Poleg izgube lesne mase so okrnjene ali izgubljene ekološke, socialne in gospodarske funkcije gozda. Gozdarska stroka lahko z gojenjem gozdov, ki so manj občutljivi za gozdne požare, zmanjša njihovo požarno ogroženost (predvsem z zagotavljanjem večjega deleža listavcev). Sonaravno preoblikovanje gozdov z uvajanjem za ogenj manj občutljivih gozdnih sestojev se postopno izvaja, vendar poteka zelo počasi. Pestrost gozdov v Sloveniji pogojuje tudi pestrost insektov, ki so naravni sestavni del gozda. Insekti, predvsem nekatere žuželke, povzročijo v gozdovih veliko škodo. V gozdovih, ki so prizadeti zaradi naravnih ujm, požarov in onesnaževanja in v katerih se gospodari malomarno, se ustvarjajo pogoji za nenormalno namnožitvev insektov in njihovo škodljivo delovanje.

Požari na objektih izkazujejo svojo specifiko v delitvi na dve skupini, in to na požare v gospodinjstvih in na požare na gospodarskih objektih. V oceni se razdeli tudi specifika mesta in nekaterih kritičnih objektov. Stanje ogroženosti na tem področju je opredeljeno z Oceno ogroženosti pred naravnimi in drugimi nesrečami v Mestni občini Ptuj ter pri posameznih Prostovoljnih gasilskih društvih (PGD) in Območni gasilski zvezi (OGZ) Ptuj. Vsekakor pa velja opozoriti na posebno tveganje, ki bi prišlo do izraza ob požaru v starem delu mesta, na gradu ali v nekaj objektih v mestu, kjer gasilci nimajo ustreznega dostopa. Ukrepi so povezani z večjimi investicijami, zato se tveganja prenašajo v prihodnost. Konkretni podatki o ogroženosti specifičnih objektov so opredeljeni v Oceni ogroženosti pred naravnimi in drugimi nesrečami v Mestni občini Ptuj, načrtih varstva pred požari in operativnih načrtih OGZ Ptuj in PGD.

V Mestni občini Ptuj imamo tudi nekaj območij in dejavnosti, ki predstavljajo posebna tveganja za lokalno skupnost.

CERO Gajke s svojimi zalogami materialov predstavlja stalni izziv tako za zagotavljanje požarne varnosti, kot za ukrepanje v primeru nesreče. Surovina Maribor s svojo dejavnostjo v Ptujju predstavlja specifična tveganja, ki bi lahko prešla v večje nesreče. Perutnina Ptuj pri svoji dejavnosti uporablja večje količine amonijaka za hladilno tehniko, pri čemer pa do našega programa nismo prejeli podatkov o količini sredstev in obsegu ogroženosti. Kmetijska zadruga Ptuj v svojih skladiščih poseduje večje skupine gnojil, škropiv in drugih sredstev, ki bi v primeru požara predstavlja dodatna tveganja za prostor in reševalce. Vse to so dejavnosti, ki so po svoji naravi normalne in nenevarne, vendar v primeru nesreče oz. požara povzročijo dodatna tveganja za okolje in reševalne službe.

Požari na objektih so zraven manjših požarov v naravi pogostejša oblika ogrožanja v našem prostoru, zato se izdelava posebni načrt, ne glede na to, da tako po oceni iz državnega načrta kot po lastni oceni ta načrt ni obvezen.

2.10. Posebno nevarne bolezni živali

Posebno nevarne bolezni živali so bolezni, ki jih povzročajo biološki agensi in se neposredno oziroma posredno prenašajo z okužene oziroma bolne živali na zdravo, lahko pa tudi na ljudi (zoonoze). Med

te bolezni spadajo številne bolezni z zelo različnimi simptomi, velikokrat specifičnimi glede na virulentnost povzročitelja (sposobnost povzročitelja, da povzroči bolezen)

Vsaka naravna ali druga nesreča praviloma pomeni povečano tveganje za širjenje nalezljivih bolezni in nastanek epidemij zaradi velikih sprememb v okolju, zlasti zaradi splošnega poslabšanja sanitarno-higienskih razmer in občutljivosti populacije. Največkrat so vzrok nastanka in širjenja nalezljivih bolezni neustrezne sanitarno-higienske razmere pri pripravi in razdeljevanju hrane, neprimerne splošne sanitarno-higienske razmere ter nezadostna ozaveščenost o nevarnosti ter vlogi in pomenu preventive. Hidrične epidemije se najpogosteje pojavljajo zaradi onesnaženja pitne vode s komunalnimi odplakami ter površinskimi vodami.

Veliko in stalno nevarnost za vnos nalezljivih bolezni predstavljajo mednarodni migracijski tokovi, ki potekajo tudi prek Slovenije. Določeno nevarnost za prenos nalezljivih bolezni predstavljajo prebivalci, ki potujejo v druge države, kjer so razširjene razne nalezljive bolezni. Prav tako je nevarnost za vnos povzročiteljev nalezljivih bolezni mednarodni promet z živali ter prevoz živali prek ozemlja Slovenije. Na območju Ptuja zraven splošne ogroženosti predstavlja dodatne možnosti za ogroženost tudi gospodarska dejavnost v kmetijstvu. Medsebojna povezanost gospodarske dejavnosti z naravnimi geografskimi dejavniki pa zahteva od vseh vključenih maksimalne preventivne ukrepe za zagotavljanje ustrezne varnosti. Za ljudi in živali so posebno nevarne zoonoze. Med zoonoze spadajo bolezni, ki se po naravni poti prenašajo z živali vretenčarjev na ljudi in obratno. Te se prenašajo s stikom, prek dihalnih poti, s hrano in prek vmesnih prenašalcev.

Na področju varstva živali pred nalezljivimi boleznimi predstavlja poseben problem odstranjevanje in uničevanje živalskih trupel (slinavka, parkljevka), delov živalskega telesa in živalskih odpadkov. Zmogljivosti obstoječih kafilerij so premajhne in komaj zadoščajo za potrebe v normalnih razmerah. Množična cepljenja pred posameznimi nalezljivimi boleznimi ob naravnih in drugih nesrečah praviloma niso potrebna. Ob naravnih in drugih množičnih nesrečah nastajajo ugodne razmere za širjenje akutnih respiratornih bolezni, akutnih črevesnih nalezljivih bolezni ter nalezljivih kožnih bolezni. Ob nesrečah predstavljajo poleg nalezljivih bolezni velik problem tudi kronične degenerativne bolezni, ki se v takih razmerah izjemno hitro širijo. Zadnje dogajanje na tem področju kaže na močno medsebojno povezanost kmetijske dejavnosti, predelovalne industrije in celega prostora, kjer pa mora vsak opraviti svoj del preventive.

2.11. Tehnične, tehnološke in druge nesreče

Gospodarski razvoj je z gradnjo industrijskih obratov, jedrskih objektov, velikih vodnih zbiralnikov, kemizacijo okolja, naraščajočim prometom in drugimi dejavnostmi prinesel v Slovenijo tudi številne nevarnosti industrijskih nesreč, jedrskih nesreč ter nesreč v prometu, rudnikih in drugod. Stalno grožnjo za ljudi in njihovo življenjsko okolje predstavljajo tudi premalo premišljeni posegi v okolje in čezmerno onesnaževanje. V mednarodnem okolju so ves čas prisotne tudi nevarnosti vojn, terorizma in množičnih preseljevanj prebivalstva.

2.12. Nesreče z nevarnimi snovmi

V svetu se povečujejo proizvodnja, promet in uporaba kemikalij, ki se po svojih lastnostih uvrščajo med nevarne snovi. S stališča možnih nesreč z nevarnimi snovmi predstavljajo glavne vire nevarnosti predvsem industrijski obrati in tudi podjetniki, kjer se izdelujejo, predelujejo ali uporabljajo večje količine nevarnih snovi, skladišča teh snovi, prevozi nevarnih snovi ter odlagališča kemikalij. V Sloveniji so zaradi nevarnih snovi v industriji še posebej ogroženi vodni viri. Veliko in stalno nevarnost, zlasti za podtalnico, predstavljajo tudi neurejena odlagališča kemikalij in z njimi onesnaženih odpadkov.

O prevozu nevarnih snovi po slovenskih cestah ni natančnih podatkov. Posebej velja omeniti nespoštovanje predpisov o pogojih za prevoz nevarnih snovi, težave v zvezi z uvedbo spremljanja prevozov določenih nevarnih snovi ter neurejena parkirišča za prometna sredstva, s katerimi se prevažajo nevarne snovi. V železniškem prometu se letno prepelje prek 1,200.000 ton nevarnih snovi. Veliko nevarnih snovi se prevažata v mednarodnem tranzitnem železniškem prometu. Količina nevarnih snovi, ki se prevažata po železnici, se vsako leto poveča za okoli 5 %. Ta prevoz je varnejši od prevoza

po cestah, zato bi ga kazalo čim bolj preusmeriti s cest na železnico. V Sloveniji je varstvo pred nevarnimi snovmi še pomanjkljivo, na kar opozarjajo tudi vse pogostejše nesreče s temi snovmi. Ureditev tega področja je razdrobljena in neusklajena. Enotno in sistematično spremljanje podatkov o proizvodnji, prometu, porabi in odlaganju nevarnih snovi se še ne izvaja. Pomanjkljiv in neučinkovit je tudi nadzor nad ravnanjem s temi snovmi. V nekaj letih naj bi se v skladu z mednarodnopravnimi akti izoblikovala celostna nacionalna zakonodaja o kemikalijah in o varstvu pred njimi, zadeve pa naj bi se z interdisciplinarnim pristopom uredile tudi na organizacijski in drugih ravneh.

Glede na to, da je v prostoru relativno veliko število različnih nevarnih snovi, je hkrati pričakovati različne nesreče z nevarnimi snovmi. Med slednjimi po vrsti nevarnosti prevladujejo lahko vnetljive in vnetljive snovi, zato je pričakovati, da bo največ tovrstnih nesreč v obliki razlitja derivatov ali požarov. Največja nevarnost za nesreče z nevarnimi snovmi so ceste, po katerih se vsakodnevno prevažajo velike količine naftnih derivatov in drugih nevarnih snovi, za katere pa ni možno dobiti podatkov o količinah, še manj pa o vrstah nevarnih snovi. Najbolj obremenjene ceste so: Maribor–Ptuj; Slovenska Bistrica–Ptuj; Ptuj–Ormož; Maribor–Zagreb. Poleg naštetih so možne nesreče z nevarnimi snovmi tudi na drugih krajevnih in lokalnih cestah. Nevarnost za nesreče z nevarnimi snovmi predstavlja tudi železnica, po kateri se prevažajo naftni derivati in druge nevarne snovi na relaciji Pragersko–Hodoš.

Lokacije podjetij, zavodov in organizacij, ki uporabljajo v proizvodnem procesu nevarne snovi, so v večini primerov takšne, da zagotavljajo dostop intervencijskih vozil z vseh smeri ter po potrebi pravočasen umik zaposlenih. Seznam podjetij in ocena stanja se opredeli v oceni ogroženosti. Velja pa tudi ugotovitev, da na območju Mestne občine Ptuj ni podjetja, ki bi spadalo v tisto obliko ogroženosti po veljavni zakonodaji, da bi moralo izdelati načrt zaščite in reševanja ter posebne ukrepe v prostoru. V primeru nesreč z nevarnimi snovmi bi bila najbolj ogrožena območja neposredno ob lokaciji nesreče. Ta je lahko opredeljena glede na vrsto nevarnih snovi v mirovanju ali v prometu na lokacije podjetij in na prevozne poti.

Nasploh ugotavljamo, da so najbolj ogrožena vsa območja, ki so v neposredni bližini najbolj obremenjenih cest. Na celotnem območju Mestne občine Ptuj so še posebno ogroženi tisti predeli, kjer so zajetja pitne vode. To je območje naselij Skorba (Občina Hajdina), Lancove vasi (Občina Videm), Šikol, Kidričevega in Mihovc (Občina Kidričevo). Za ta je značilna prodnata sestava tal in podtalnica, ki daje pitno vodo za okrog 75 % prebivalstva. Ogroženost Dravskega polja in podtalnice je tudi zaradi bližine Tovarne Albaugh Rače (nekdanji Pinus Rače) in naftnih derivatov Hoče. Poleg naštetih so pomembna tudi območja vodnih zajetij nekaterih podjetij, ki uporabljajo vodo za svoj tehnološki proces (npr. Perutnina na Zagrebški cesti).

Ogroženost prebivalstva z nevarnimi snovmi je večja predvsem v neposredni bližini izvora nevarne snovi. To je v bližini proizvodnih obratov in skladišč, kjer so nevarne snovi. V Mestni občini Ptuj še ni bilo večje nesreče z nevarnimi snovmi, ki bi zahtevala angažiranje Občinskega štaba civilne zaščite (OŠCZ) kot koordinatorja ukrepov. Bilo je le nekaj primerov manjših nesreč, kjer so bili angažirani posamezni člani OŠCZ, predstavniki inšpekcijskih služb, organov za notranje zadeve ter gasilskih društev. Kljub manjšemu številu nesreč in trenutno manjši škodi ob nesrečah z nevarnimi snovmi se lahko stanje na tem področju v trenutku spremeni ob večji nesreči z nevarnimi snovmi v tehnološkem procesu ali prometu. Kot specifikum navajamo transformacijo večjih podjetij na več delov, ki so lahko popolnoma nove samostojne enote ali so povezane med seboj. V teh primerih ni skupnih služb, štabov in enot, prav tako so varnostni in drugi ukrepi odvisni od dnevne prakse, medtem ko manjkajo nekatere skupne interventne sile. V večjih podjetjih tudi ni več gasilskih enot. Ob vidni finančni racionalizaciji so prepuščeni novim izzivom tehnološki procesi pa tudi sredstva. V teh okoljih so začetne manjše intervencije zaposlenih možne, medtem ko sil za organizirano specializirano akcijo ni.

2.13. Jedrske nesreče in druge radiološke nevarnosti

Glavni viri ogrožanja z radioaktivnimi snovmi so jedrske elektrarne, postroji za obogatitev urana, postroji za izdelavo gorivnih elementov, obrati za predelavo obsevanega jedrskega goriva ter objekti, namenjeni skladiščenju, predelavi in odlaganju obsevanega jedrskega goriva in radioaktivnih odpadkov ter raziskovalni reaktorji. V svetu trenutno deluje 437 jedrskih energetskih reaktorjev. V pasu

s skrajno oddaljenostjo 1.000 km od državne meje Republike Slovenije je 50 jedrskih elektrarn s 109 energetskimi reaktorji, od tega jih je 32 v pasu z oddaljenostjo do 500 km od državne meje.

Ob jedrski nesreči, predvsem v elektrarnah, se radioaktivne snovi (radioaktivni plini in radioaktivni delci) lahko sprostijo pretežno v ozračje. Zračne mase jih v obliki radioaktivnega oblaka lahko nosijo tudi prek tisoč kilometrov stran od jedrske elektrarne. Vzdlž svoje poti, ki je odvisna od prevladujočih vetrov in topografskih značilnosti ozemlja, se usedajo na zemeljsko površje (suha depozicija) ali pa jih iz ozračja izpirajo padavine (mokra depozicija). Stopnja radioaktivne onesnaženosti okolja je odvisna od vrste in količine izpuščenih radionuklidov (žlahtni plini, radioizotopi joda, dolgoživi fisijski produkti) ter od vremenskih razmer. Ljudje in živali so izpostavljeni radioaktivnemu sevanju v onesnaženem okolju neposredno zaradi zunanjega obsevanja iz radioaktivnega oblaka in onesnaženih tal ter zaradi vnašanja radioaktivnih delcev v svoje telo z vdihanim zrakom, onesnaženo hrano in vodo. V prvih urah po radioaktivnem izpustu so izpostavljeni predvsem zunanjemu sevanju (žlahtnih plinov) iz radioaktivnega oblaka, kasneje, po nekaj dneh, pa so vse bolj izpostavljeni notranjemu sevanju vdihanih radioaktivnih snovi, še posebno izotopov radioaktivnega joda.

Druge radiološke nevarnosti so v glavnem povezane z morebitnimi nesrečami pri prevozu radioaktivnih snovi, pri uporabi teh snovi v kmetijstvu, zdravstvu, raziskovalnem delu in na drugih področjih ter z odlaganjem radioaktivnih odpadkov.

2.14. Prometne nesreče

V cestnem prometu, ki se odvija na javnem cestnem omrežju, se zgodi največ nesreč. V teh nesrečah je tudi največ smrtnih žrtev. Prometna varnost predstavlja tisto komponento našega ogrožanja, ki spada med vsakodnevne oblike ogroženosti, pri čemer so žrtve, tako človeške kot materialne, stalno prisotne. To je posledica človekove potrebe po mobilnosti in hkrati dejavnik, ki v tovrstno ogroženost vključuje skoraj vse občane. Prav ta širina pa pogojuje nizek prag občutljivosti za ustrezno preventivo. Ob tej priložnosti ne vrednotimo majhnih vsakodnevnih prometnih nesreč, ki so postale naša stvarnost, ampak možne velike prometne nesreče, ki bi povzročile veliko človeških in materialnih izgub. Glede na to, da je Ptuj križišče cestnih prometnih poti, da skozi mesto vodi tudi železnica in da je zračni prostor vse bolj zaseden, je možno to dinamiko povezati s potenciali za nastanek prometnih nesreč. Tako lahko v Mestni občini Ptuj predvidevamo odvisnost od nesreč na in ob vseh prometnih površinah, na magistralnih, regionalnih in lokalnih cestah ter železnici. Prometne nesreče, ki pomenijo blokado prometa, še posebno na mostovih, lahko povzročijo tudi povečanje ogroženosti oz. večje posledice pri eventualnih sočasnih nesrečah.

V zadnjih petih letih so pri Slovenskih železnicah zabeležili v povprečju 14 izrednih dogodkov na leto. Vsi so se končali z materialno škodo. Največji problem predstavljajo nesreče na težko dostopnih krajih, kjer ni neposrednega dostopa do železniške proge, temveč je dostop možen le z bližnjih železniških postaj oziroma počivališč.

Delež letalskega potniškega prometa v mednarodnem potniškem znaša okoli 15 %. Analize letalskih nesreč kažejo, da se približno 95 % vseh letalskih nesreč zgodi na letališčih ali v njihovi bližini, predvsem pri vzletanju in pristajanju. V Sloveniji so po predpisih mednarodne organizacije za civilno letalstvo (ICAO) za mednarodni promet registrirana letališča v Ljubljani, Mariboru in Portorožu.

2.15. Utopitve

Možnost utopitev je povezana z obsegom vodnih površin, z možnimi varovalnimi sistemi pa tudi s subjektivnimi vzroki za utopitve. Število teh se je začelo zmanjševati po uveljavitvi zakona o varnosti na kopališčih leta 1987. Večina utopitev se še vedno zgodi zunaj urejenih kopališč, zlasti med rekreativnimi dejavnostmi. V letu 2000 je bil sprejet nov zakon o varstvu pred utopitvami. Cilj je zmanjšanje števila utopitev ne le v urejenih kopališčih, temveč tudi v morju, jezerih, rekah in drugih vodah, skratka povsod, kjer se izvajajo športne dejavnosti, kopanje in druge dejavnosti v prostem času.

2.16. Vojaško ogrožanje

Varnost Republike Slovenije je tudi danes odvisna od aktualnih varnostno-političnih razmer v regiji in širšem mednarodnem okolju. Po odpravi bipolarne blokavske delitve sveta in soočanj velikih sil, čemur je sledilo obdobje intenzivnega sodelovanja držav pri zagotavljanju varnosti v Evropi in globalnega miru ter demokratizacije družb, se je nevarnost vojaškega ogrožanja Slovenije bistveno zmanjšala. Izboljšala se je tudi stabilnost razmer v regiji. Slovenija mora pri pripravah na nesreče upoštevati možne nevarnosti vojaškega ogrožanja. Zagotoviti mora ustrezne materialne in druge možnosti za neposredno zaščito prebivalcev, kulturne dediščine in vrednot pred učinki vojnega delovanja ter organizirati najnujnejše sile in sredstva za reševanje in pomoč ob morebitnih vojaških ogrožanjih. Priprave za zaščito, reševanje in pomoč v vojnem ali izrednem stanju se morajo uskladiti s pripravami za izvajanje vojaške in civilne obrambe.

2.17. Terorizem

V razmerah vse večje globalizacije in vključevanja slovenske družbe v svetovne gospodarske tokove, velikih migracij prebivalstva ter naraščanja organiziranega kriminala se povečujejo varnostna tveganja, ki jih predstavljajo terorizem in druge oblike množičnega nasilja. Še posebno to velja po terorističnih napadih v Združenih državah Amerike jeseni 2001, terorističnih napadih v Franciji leta 2015 in številnih prestreženih poskusih terorističnih napadov. Nevarnost terorizma, vključno z uporabo radioloških, kemičnih in bioloških sredstev, in drugih oblik množičnega nasilja v sodobnih razmerah zahteva, da pristojni državni organi načrtujejo in izvajajo učinkovite preventivne ukrepe za hitro in učinkovito zaščito in reševanje ljudi in premoženja tudi v povezavi z drugimi državami. Za ukrepanje ob teh nevarnostih pa je treba ustrezno usposobiti in opremiti predvsem enote za hitre reševalne intervencije v mestih in drugih večjih naseljih.

2.18. Epidemije

Epidemija je nenaden izbruh in hitro širjenje kake nalezljive bolezni v človeški populaciji, ki močno presega normalno obolevnost v tej populaciji. Definicija je tako odvisna od pričakovane pogostosti bolezni: nekaj primerov redke bolezni v populaciji označujemo za epidemijo, medtem ko mnogo več primerov pogoste, npr. prehlada, ne. Posebno hude in geografsko zelo razširjene epidemije označujemo z izrazom pandemija.

Program varstva pred nalezljivimi boleznimi pri ljudeh na območju Mestne občine Ptuj je izdelan zaradi možnosti izbruha, pojava epidemije ali pandemije nalezljivih bolezni in možnosti širjenja nalezljivih bolezni. Zaradi načina življenja, sprememb v okolju in številnih drugih dejavnikov so nalezljive bolezni pri ljudeh eden pomembnih dejavnikov, ki lahko ogrožajo zdravje in življenja prebivalstva vseh starostnih skupin. V oceni so zajete tudi izkušnje pri obvladovanju epidemije in pandemije v letu 2020 in 2021.

Nalezljive bolezni povzročajo patogeni organizmi kot so bakterije, virusi, zajedavci, glive in plesni. Povzročajo nastanek in razvoj bolezni pri živalih in pri človeku. Nalezljive bolezni se prenašajo po zraku, s hrano in vodo ter z neposrednim stikom ali posredno preko predmetov in površin. Prenasajo se s človeka na človeka ali z živali na človeka. Nalezljiva bolezen je posledica interakcije med biološkim agensom, gostiteljem in okoljem. Pogoji za začetek procesa so ustrezna izpostavljenost kužnemu agensu, skupek dejavnikov v okolju, ki omogočajo razvoj bolezni in sprejemljiv gostitelj. Potencial nalezljive bolezni, da se širi v populaciji, je odvisen od verjetnosti prenosa med okuženo in dovzetno osebo, frekvence kontaktov v populaciji, trajanje infektivnosti in deleža oseb v populaciji, ki so še imune oziroma neodzivne na okužbo.

Loči se med okužbo in boleznijo. Okužba je posledica stika občutljivega gostitelja s potencialno patogenim mikroorganizmom. Vir za večino okužb človeka je drug človek, pa tudi živali in neživo okolje. To pomeni, da je izpostavljenost občutljivega posameznika okuženemu človeku ali živali oziroma okolju ključni dejavnik za pojav okužbe. Bolezen pa je eden od možnih izidov okužbe, njen razvoj pa je odvisen tako od virulence agensa, kot od dovzetnosti gostitelja.

Nalezljive bolezni se širijo, kadar obstajajo pogoji za prenos mikroorganizma, torej od poti širjenja, po kateri se prenaša okužba v dovzetno osebo. Okužbe se lahko pojavljajo množično in se lahko pojavljajo v obliki izbruhov, epidemij oziroma tudi pandemij.

Koronavirusna bolezen 2019 (COVID-19) je nalezljiva bolezen, ki jo povzroča virus SARS-CoV-2. Širi se predvsem z respiratornimi kapljicami, ki jih okužene osebe ustvarjajo ob kašlju in kihanju. Povprečna inkubacijska doba (čas od okužbe do pojava simptomov) znaša 5 dni, v skoraj vseh primerih se simptomi izrazijo do 12. dneva. Širjenje je mogoče omejiti z umivanjem rok in drugimi higienskimi ukrepi.

Prvi primer COVID-19 je bil zaznan sredi novembra leta 2019 na Kitajskem. Konec decembra 2019 je Kitajska Svetovni zdravstveni organizacija (WHO) poročala o odkritju pljučničnih okužb neznanega izvora v Vuhanu, glavnem mestu pokrajine Hubej na Kitajskem. Izbruh okužbe je bil 30. januarja 2020 proglašen za mednarodno pomembno grožnjo javnemu zdravju. Zaradi globalnega širjenja okužbe je Svetovna zdravstvena organizacija 11. marca 2020 proglasila pandemijo.

V Sloveniji je bila epidemija covid-19 razglašena od 13. 3. 2020 do 30. 5. 2020 in 19. 10. 2020 do 15. 6. 2021. Na Ptujju smo v celotnem obdobju epidemije izvajali ukrepe, ki jih je predpisala Vlada RS in NIJZ. Izdelali smo tudi ocene ogroženosti in načrt varstva pred epidemijo.

Okužba je pri nekaterih zelo blaga in simptomi se lahko sploh ne izrazijo, lahko pa se pojavijo (med drugim) vročina, kašelj, oteženo dihanje, bolečine v mišicah in utrujenost. Okužba lahko napreduje v pljučnico in sindrom akutne dihalne stiske. Poudarek pri zdravljenju je na lajšanju simptomov in podpornih ukrepih. Koronavirusna bolezen se kaže s slabim počutjem, utrujenostjo, nahodom, vročino, kašljem in pri težjih oblikah z občutkom pomanjkanja zraka. Za težji potek je značilna pljučnica. Okužbe z novim koronavirusom ne moremo razlikovati od drugih povzročiteljev akutnih okužb dihal, vključno s pljučnicami, samo na podlagi poteka bolezni in bolnikovih težav. Za potrditev ali izključitev je potrebno mikrobiološko testiranje. Covid-19 se med ljudmi širi kapljično, s kapljicami sline ob kihanju in kašljanju. To pomeni, da je za prenos potreben tesnejši stik z bolnikom, manjši od 1,5 metra. Za zdaj še ni zanesljivih dokazov, da bi se z novim korona virusom okužili ob stiku z onesnaženimi površinami. Izsledke iz ukrepov v času epidemije vnašamo v načrte delovanja pristojnih služb.

Evropska agencija za zdravila (EMA) je 21. 12. 2020 odobrila prvo cepivo za preprečevanje covid-19, in sicer pri posameznikih, starih 16 let in več.

2.19. Druga varnostna tveganja

Za Republiko Slovenijo in kot tranzitno pot tudi Mestno občino Ptuj predstavljajo določeno varnostno tveganje tudi množična preseljevanja ljudi – migracije. Množičnih preseljevanj ljudi, ki jih večinoma povzročajo vojaška, politična, socialna in gospodarska tveganja, je vedno več. To velja tudi za Slovenijo, ki je zlasti tranzitno območje. Ob morebitnih novih zaostritvah vojaških, političnih, socialnih in gospodarskih razmer v regiji ali širše je lahko Slovenija ponovno soočena z begunsko problematiko.

3. STANJE VARSTVA PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

3.1. Pripravljenost na nesreče

Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami se organizira kot enoten in celovit sistem v državi. Vse oblike varstva se izvajajo v skladu z načeli mednarodnega humanitarnega prava in mednarodnega prava varstva ljudi, živali, kulturne dediščine in okolja pred škodljivimi vplivi naravnih nesreč in nesreč, ki jih prinaša sodobna civilizacija.

Temeljne naloge varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami so:

- izvajanje preventivnih ukrepov;
- vzpostavitev in vzdrževanje pripravljenosti;
- opazovanje, obveščanje in alarmiranje ob nevarnostih in nesrečah;
- zaščita, reševanje in pomoč ob nesrečah;
- odpravljanje posledic nesreč.

V občinski pristojnosti je spremljanje nevarnosti, organiziranje, opremljanje in usposabljanje sil za zaščito, reševanje in pomoč ter organiziranje in izvajanje zaščite, reševanja in pomoči. Občine samostojno organizirajo in vodijo akcije zaščite, reševanja in pomoči na svojem območju kot tudi akcije pri odpravljanju posledic nesreč. Država jim pri tem pomaga s silami in sredstvi iz svoje pristojnosti.

Pri upravljanju sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami sodelujejo državni zbor in vlada, občinski svet in župan ter upravni organi in poslovodni organi gospodarskih družb, zavodov in drugih organizacij. Operativno strokovno vodenje akcij za zaščito, reševanje in pomoč pa je v pristojnosti poveljnikov in štabov Civilne zaščite, vodij intervencij ter vodij reševalnih enot in služb. Težišče varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami naj bi bilo izvajanje preventivnih ukrepov, katerih namen je preprečiti nastanek nevarnosti oziroma odpraviti nevarnost, ki lahko povzroči nesrečo. Preventivni ukrepi se izvajajo po dejavnostih, predvsem v okviru načrtovanja in urejanja prostora.

3.2. Načrti zaščite in reševanja

Leta 2012 je bila na področju načrtovanja sprejeta Uredba o vsebini in izdelavi načrtov zaščite in reševanja (Uradni list RS, št. 24/12, 78/16 in 26/19), skladno s katero se na državni ravni pripravljajo načrti zaščite in reševanja za potrese, poplave, letalsko nesrečo, jedrsko ali radiološko nesrečo, velik požar v naravnem okolju, teroristični napad, pojav posebno nevarnih bolezni živali, nalezljive bolezni pri ljudeh velikega obsega ter načrte, ki bi veljali, če bi prišlo do vojne. V obdobju od 2011 do 2015 so bili na novo narejeni državni načrti zaščite in reševanja ob pojavu posebno nevarnih bolezni živali, ob potresu ter nalezljivih boleznih pri ljudeh. Na podlagi novih državnih načrtov zaščite in reševanja in Uredbe o vsebini in izdelavi načrtov zaščite in reševanja so bili na novo oblikovani in usklajeni načrti dejavnosti ministrstev, ki imajo opredeljene naloge po načrtu, ter regijski načrti zaščite in reševanja.

V letu 2020 je bil sprejet nov Občinski delni načrt zaščite in reševanja ob potresu 3.0. in občinski načrt zaščite in reševanja ob pojavu epidemije oziroma pandemije nalezljive bolezni pri ljudeh na območju Mestne občine Ptuj verzija 2.0. Podrobneje so opredeljene vsebine in obseg načrtovanja na lokalni ravni v Oceni ogroženosti pred naravnimi in drugimi nesrečami v Mestni občini Ptuj, verzija 2.0.

V okviru pripravljenosti na jedrsko ali radiološko nesrečo je bil skladno z državnim načrtom sprejet nov Pravilnik o uporabi tablet kalijevega jodida, ki ureja oskrbo, razdeljevanje in uporabo tablet kalijevega jodida v okviru zaščitnega ukrepa jodne profilakse v primeru jedrske ali radiološke nesreče v RS ali drugi državi, ki bi lahko ogrozila prebivalstvo na delu ali na celotnem območju RS.

Načrte zaščite in reševanja morajo izdelati pristojni državni organi, lokalne skupnosti ter določene gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije. V primerih, kjer je temeljni načrt državni načrt, mora občina svoje načrte uskladiti z državnim načrtom varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Občina izdelava načrte varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami za tiste nesreče, za katere oceni, da je načrt potreben ali je s strani države predpisan.

Občine in regije bodo svoje načrte čim bolj uskladile s temeljnimi načrti zaščite in reševanja, ki so pripravljene za določene nesreče na ravni države. Prednostno bodo občine dopolnile svoje načrte zaščite in reševanja za nesreče, ki lahko nastanejo pri zavezancih direktive Seveso III, ki delujejo na

njihovem območju. Občine in regije bodo svoje načrte zaščite in reševanja usklajevale tudi z občinami in regijami v sosednjih državah, če gre za območja, ki jih ogrožajo iste ali podobne vrste nesreč. Načrti zaščite in reševanja se bodo začeli izdelovati tudi v pokrajinah, ko bodo ustanovljene.

V skladu z navodilom o pripravi ocen ogroženosti izvajamo vse potrebne aktivnosti za ažuriranje ocen ogroženosti. Nova uredba o izdelavi načrtov zaščite in reševanja določa, na katerih ravneh je treba izdelati načrte, ter roke. Glede na to, da imamo v Mestni občini Ptuj izdelane načrte zaščite in reševanja za področje požarne varnosti, poplav, potresov, pojava posebno nevarnih boleznih živali, epidemije, jedrske ogroženosti, ob porušitvi pregrad, ob železniški nesreči, ob nesreči zrakoplova in skupni načrt za vse oblike ogrožanj, ki niso zajete v samostojnih načrtih, bomo vsako leto opravili predvsem ažuriranje omenjenih načrtov.

Na področju požarnega varstva glede na oceno in predpise države poseben načrt ni potreben. Imamo pa izdelan skupni načrt za požarno varnost v naseljih in za požarno varstvo v naravnem okolju ter na prometnih sredstvih.

Sistemska bosta urejeni predhodna razdelitev tablet kalijevega jodida v sodelovanju z Ministrstvom za zdravje (nadgradnja kartice zdravstvenega zavarovanja) in razdelitev tablet kalijevega jodida ob uvedbi zaščitnega ukrepa jodne profilakse. Nadgrajena bosta izvajanje osebne dozimetrije v RS (vodenje evidenc izpostavljenosti intervencijskih delavcev in pripadnikov enot za zaščito in reševanje, opremljanje z dozimetrii itn.), osebna dozimetrija za prebivalce (opremljenost, koncept razdelitve, vodenje evidenc itn.).

3.3. Sile za zaščito, reševanje in pomoč

Reorganizacija sil za ZRP se bo skladno z novimi ali dopolnjenimi normativnimi in organizacijskimi rešitvami nadaljevala na državni in regijski ravni ter spodbujala na lokalni ravni.

Sile za zaščito, reševanje in pomoč so pretežno organizirane v lokalnih skupnostih, le manjši del je organiziran v gospodarskih družbah, zavodih in drugih organizacijah ter na ravni regij in države. Kot javne reševalne službe na območju celotne države delujejo gasilska služba, gorska reševalna služba, jamarska reševalna služba ter podvodna reševalna služba. To povezanost, prostovoljstvo in s tem množičnost v kombinaciji s poklicnimi strukturami, ki je pomembna značilnost slovenskega sistema zaščite, reševanja in pomoči, bo treba krepiti tudi v prihodnje, saj je na leto od 15.000 do 22.000 različnih intervencij in posredovanj reševalnih služb ter drugih operativnih sestav.

Po dosedanjih merilih je v enotah, službah in organih Civilne zaščite razporejenih okoli 15.000 pripadnikov. Pripravljenost in usposobljenost poveljnikov in štabov Civilne zaščite na lokalni ravni je neizenačena glede na splošne razlike med občinami. Nova merila za organiziranje enot in služb Civilne zaščite bistveno zmanjšujejo število pripadnikov Civilne zaščite, nadaljuje se specializacija teh enot in zlasti se vzpostavljajo tiste službe in enote, ki jih ne morejo zagotoviti poklicne ali prostovoljne reševalne enote in sestave. Sprejete so tudi potrebne pravne in organizacijske rešitve za uvedbo pogodbene službe v Civilni zaščiti, ki pa ne zaživi zaradi pomanjkanja finančnih sredstev.

Občine s prostovoljnimi in poklicnimi gasilci organizirajo občinsko obvezno javno gasilsko službo. Delovanje prostovoljnih gasilcev, ki jih je v operativni sestavi okoli 44.000, in 600 poklicnih gasilcev v teritorialnih enotah je preraslo po osamosvojitvi v splošno javno reševalno službo. Določenih je 46 gasilskih enot, ki opravljajo naloge ob prometnih nesrečah, nesrečah z nevarnimi snovmi, nesrečah na vodi in v njej ter nekaterih drugih nesrečah tudi zunaj matičnih občin. Te naloge sofinancira država. V povprečju pride 19,2 operativnega gasilca na 1000 prebivalcev ali 1,95 gasilca na km². Povprečna oddaljenost posamezne gasilske enote od najbližje sosednje gasilske enote je 3,87 km, kar gasilcem omogoča uspešno izvajanje nalog splošne reševalne službe. Prostovoljno gasilstvo je premalo razvito na zahodnem in jugozahodnem delu države, kar je posledica italijanske vladavine na tem območju v obdobju med prvo in drugo svetovno vojno. Z zakonodajo je status prostovoljnih gasilcev in drugih prostovoljnih reševalcev urejen primerljivo z drugimi članicami Evropske unije, vendar so težave v odnosu do delodajalcev, ki te prostovoljce zaposlujejo. Opremljenost je večinoma ustrezna, vendar neizenačena med občinami glede na ogroženost. Poteka proces izenačevanja usposobljenosti med poklicnimi in prostovoljnimi operativnimi gasilci. Uveljavljeni so programi za načrtno posodabljanje

gasilske zaščitne in reševalne opreme ter zagotovljene osnovne rešitve za odziv oziroma ukrepanje gasilcev s širšega območja ob velikih nesrečah. Glede na vire ogrožanja se širijo naloge zaščite, reševanja in pomoči, ki jih opravljajo gasilci kot splošno reševalno službo.

Reševanje iz vode izvajajo kot javno službo na območju celotne države Podvodna reševalna služba pri Slovenski potapljaški zvezi in gasilske enote. Podvodna reševalna služba je organizirana v 15 reševalnih postajah, v katerih deluje več kot 130 potapljačev (prostovoljnih) reševalcev, ki skupaj zagotavljajo organizacijske, kadrovske in materialne pogoje za operativno delovanje. Na leto imajo okoli 30 intervencij. Delovanje službe sofinancira država in lokalna skupnost.

Rdeči križ Slovenije (v nadaljevanju RKS) zagotavlja delovanje poizvedovalne službe, organizira stacionarij in tri nastanitvene enote, zagotavlja strokovno zdravstveno osebje za operativno delovanje mobilnega stacionarija ter nastanitveni center pri URSZR in ekipe prve pomoči pri Območnih združenjih RKS. RKS kot humanitarna organizacija nacionalnega pomena z javnimi pooblastili deluje v 12 regijah, 56 območnih združenjih in 916 krajevnih organizacijah. Bistvenega pomena z vidika varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je njegovo delovanje na področju preventivnih in promocijskih dejavnosti, usposabljanja in humanitarne pomoči ob nesrečah.

Humanitarno pomoč ob večjih nesrečah zagotavlja tudi Slovenska karitas.

Med poklicnimi reševalnimi službami je poleg gasilcev najpomembnejša služba nujne medicinske pomoči kot del javnega zdravstva. Usklajenost in povezanost službe in njenih posameznih delov z informacijsko-komunikacijskimi sistemi ter uporabo drugih zmogljivosti v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami za potrebe službe je zelo različna. S prikolicami za množične nesreče so se povečale zmogljivosti zdravstva ob večjih nesrečah neposredno na kraju dogodka. Številne zmogljivosti so še neizkoriščene in pogosto odvisne od razmer in možnosti posameznih zdravstvenih domov. Zelo neizenačena, v povprečju pa preskromna, je tudi pripravljenost zdravstvenih zmogljivosti za sprejem večjega števila nenadno poškodovanih oziroma obolelih v bolnišnično oskrbo.

Sile za zaščito, reševanje in pomoč skrbijo predvsem za:

- gašenje in reševanje ob požarih in eksplozijah;
- reševanje iz ruševin in plazov;
- reševanje ob poplavah na vodi in iz vode;
- reševanje ob neurjih, viharjih in drugih vremenskih ujmah;
- reševanje ob prometnih nesrečah;
- prvo medicinsko pomoč;
- prvo veterinarsko pomoč;
- poizvedovanje za žrtvami in pogrešanimi;
- splošno humanitarno pomoč.

Sile za zaščito, reševanje in pomoč so v glavnem organizirane v skladu z ogroženostjo. Večina obstoječih sil za zaščito, reševanje in pomoč je organiziranih v lokalnih skupnostih, le manjši del je organiziran na ravni države in v posameznih gospodarskih družbah, zavodih in drugih organizacijah.

Kot javne reševalne službe so organizirane:

- gasilska služba;
- gorska reševalna služba;
- jamarska reševalna služba;
- podvodna reševalna služba in
- javna zdravstvena služba nujne medicinske pomoči.

Preostale reševalne enote in službe se organizirajo na lokalni in državni ravni glede na njihov namen. Kljub temu da smo večino sil za zaščito, reševanje in pomoč formirali na novo v skladu z veljavno zakonodajo, je večina dejavnosti prenesena na gasilska društva ter podjetja in zavode. Skladno z možnostmi bomo povečali materialno podporo za izboljšanje pripravljenosti gasilskih društev, podvodne reševalne službe in tistih društev, zavodov in organizacij, ki jih vključujemo v sistem ZRP.

V sodelovanju z organizacijami socialnega varstva, zlasti s centrom za socialno delo, bomo obravnavali in začeli uveljavljati koncept celovitega, načrtnega in usklajenega zagotavljanja psihosocialne pomoči prizadetim ali ogroženim prebivalcem ob nesrečah, zlasti v obdobju do vzpostavitve osnovnih pogojev za življenje. Ponovno bomo proučili možnosti, pri katerih nalogah ZRP

lahko glede na vojaške zmogljivosti učinkovito sodeluje slovenska vojska (SV), še posebno na področju radiološke, biološke in kemične zaščite, inženirstva, letalstva in vojaškega zdravstva, tako da bodo vojaške zmogljivosti upoštevane pri dopolnjevanju organizacije, opremljanju in delovanju drugih sil za ZRP. Dosedanje dobre izkušnje kažejo tudi na pomoč SV pri odpravi posledic naravnih in drugih nesreč.

Pri uveljavljanju novih organizacijskih rešitev bomo glede na ogroženost v občini upoštevali prednostni red popolnjenja in vključevanja v sile za ZRP, tako da bodo vključene najprej poklicne reševalne službe, nato prostovoljne sestave in za naloge, ki jih te ne opravljajo, bodo organizirane specializirane enote in službe Civilne zaščite. Za določene naloge, zlasti na infrastrukturi in objektih, bo poudarek na potrebni gradbeni in drugih zmogljivostih, vključno z zmogljivostmi za popravilo streh in strešnih konstrukcij, začasno usposobitev poškodovanih objektov, prometnic in izvedbo drugih del za čim hitrejše vzpostavljanje osnovnih pogojev za življenje ob nesrečah.

Merila za financiranje in sofinanciranje se bodo v skladu z možnostmi prilagajala glede na aktualne potrebe. Za posamezne reševalne službe se bodo povečali število reševalcev in druga osnovna merila za sofinanciranje, če bodo začele izvajati nove naloge oziroma če se jim bo obseg nalog bistveno razširil ali povečal.

Poskušalo se bo ustrezneje urediti status prostovoljnih reševalcev, zlasti v odnosu do delodajalcev, ter stimulirati tiste, ki zaposlujejo prostovoljne reševalce. Tudi pri določanju in izvajanju ukrepov za ohranjanje delovnih mest v razmerah gospodarske recesije bomo proučili možnosti, da se kot eno izmed meril upošteva delovanje delavcev kot prostovoljnih reševalcev ter ohranja delovna mesta gasilcev.

Za izboljšanje statusa reševalcev prostovoljcev bo poseben poudarek dan zlasti zagotavljanju potrebnih sredstev za predpisane zdravstvene preglede, zavarovanje za primer bolezni ali poškodbe pri opravljanju nalog zaščite, reševanja in pomoči, pa tudi invalidskega zavarovanja za primer nastanka invalidnosti pri opravljanju nalog zaščite, reševanja in pomoči. Potrebna sredstva morajo zagotavljati občine oziroma druge oblike lokalne samouprave ter država, ob upoštevanju območja, na katerem se naloge zaščite in reševanja opravljajo, oziroma tega, kdo je reševalca pozval k opravljanju teh nalog. Od prostovoljnih reševalnih služb in drugih operativnih sestav, ki jih organizirajo nevladne organizacije, se pričakuje, da bodo z organizacijskimi, tehničnimi in drugimi rešitvami zagotovile, da bo delovanje njihovih operativnih članov v reševalnih službah in drugih operativnih sestavah kar najmanj moteče za njihove delodajalce.

V Resoluciji o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih od 2016 do 2022 se predvideva v občinah, še posebno tistih brez večjih urbanih središč in na območjih z manj razvito prometno in drugo infrastrukturo, ki so ogrožene zaradi različnih vrst nesreč, da bomo spodbujali dolgoročno združevanje in razvoj prostorskih, tehničnih, logističnih in drugih zmogljivosti gasilcev, nujne medicinske pomoči, Civilne zaščite, Rdečega križa in drugih reševalnih služb na skupnih lokacijah oziroma v skupnih objektih zaradi povečevanja racionalnosti, učinkovitosti, pa tudi hitrejše odzivnosti ob različnih vrstah nesreč.

Že nekaj časa sodelujemo na skupnem projektu Ministrstva za obrambo, Uprave RS za zaščito in reševanje in Mestne občine Ptuj za preselitev služb ministrstva iz lokacije na Slomškovi 10 na lokacijo na Natašini poti 1/a. Ta preselitev bi pomenila tudi povečanje sinergije služb, ki tesno sodelujejo na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

3.3.1. Gasilska služba

Najpomembnejša reševalna struktura v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in še posebno pri ZRP so poklicni in prostovoljni gasilci, organizirani v Gasilski zvezi Slovenije in v poklicnih enotah, oblikovanih po teritorialnem načelu v (lokalno javno) gasilsko službo. Gasilstvo bo tudi v naslednjem obdobju organizirano kot obvezna javna lokalna služba (javna gasilska služba), katere trajno in nemoteno opravljanje zagotavljajo lokalne skupnosti in država. Opravlja se v javnem interesu ter je za prizadete in ogrožene ljudi in živali brezplačno.

V Sloveniji deluje 1440 prostovoljnih gasilskih društev, od tega 70 industrijskih. Poklicna jedra so organizirana v 11 prostovoljnih gasilskih enotah. V povprečju pride 21,7 operativnega gasilca na 1.000

prebivalcev ali 2,2 gasilca na 1 km². Največ gasilcev je na Dolenjskem (52,8 operativnega gasilca na 1.000 prebivalcev), v Prekmurju (48,7) in Podravju (37).

Mestna občina Ptuj s prostovoljnimi gasilskimi društvi organizira občinsko obvezno gasilsko javno službo. PGD Ptuj je gasilske enote širšega pomena (GRŠP), ki opravljajo naloge ob prometnih nesrečah, nesrečah z nevarnimi snovmi, nesrečah na vodi in v njej ter ob nekaterih drugih nesrečah tudi zunaj matične občine. Te naloge sofinancira država.

V Mestni občini Ptuj smo vključeni v Območno gasilsko zvezo Ptuj, imamo občinsko gasilsko poveljstvo in 9 prostovoljnih gasilskih enot, med katere spadajo: PGD Grajena, PGD Kicar, PGD Pacinje, PGD Podvinci, PGD Ptuj, PGD Spuhlja, PGD Turnišče - Ptuj, PGD Spodnji Velovlek in PGD Železničar. Osrednja enota je enota PGD Ptuj. Pri gasilcih je tudi sprejeta ustrezna kategorizacija vseh PGD-jev.

Gasilstvo je obvezna lokalna javna služba. Naloge gasilske službe so predvsem gašenje in reševanje ob požarih, izvajanje preventivnih nalog varstva pred požarom ter opravljanje določenih nalog zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah. Z novo zakonodajo je na mednarodno primerljivi ravni urejen tudi status gasilcev in gasilskih organizacij. Obstaja pa nekaj neskladij med predpisi o društvih in gasilstvu. Gmotne in druge pogoje za delovanje gasilske službe zagotavljajo lokalne skupnosti, ki so tudi neposredno odgovorne za stanje požarnega varstva na svojem območju. V državni pristojnosti je reševanje ob nesrečah na regionalnih in magistralnih cestah ter avtocestah in ob nesrečah z nevarnimi snovmi, ki se zgodijo na omenjenih javnih cestah in javnih vodah. Koncesijo Ministrstva za obrambo RS (MORS) ima enota PGD Ptuj. Z določitvijo gasilskih enot, ki opravljajo naloge širšega pomena, je bil storjen prvi korak k večji učinkovitosti in gospodarnosti gasilskih intervencij na cestah in ob nesrečah z ekološkimi posledicami.

Prostovoljni gasilci, ki pogosto opravljajo naloge gasilstva med delovnim časom, večkrat naletijo na nerazumevanje delodajalcev oziroma jim le-ti povzročajo nevšečnosti. To se ne bi smelo dogajati. Zakon izrecno določa, da delodajalec prostovoljnega gasilca zaradi sodelovanja v gasilski intervenciji ne sme odpustiti, razporediti na drugo delovno mesto ali ga kako drugače oškodovati. Pregledani bodo občinski načrti aktiviranja gasilskih enot (GE) in urejena hkratna aktiviranja lokalnih GE v primeru intervencij širšega pomena (hkrati z GEŠP), kjer to zaradi ustrezne odzivnosti pristojne gasilske enote širšega pomena (GEŠP) ni potrebno (čas prispetja do 20 minut).

Skladno z Državnim načrtom zaščite in reševanja ob velikem požaru v naravnem okolju se bodo začeli načrtno usposabljanje tudi gasilci z manj ogroženih območij, ki so s tem načrtom predvideni za pomoč ob velikih požarih v zahodnem delu države. Regijska gasilska poveljstva bomo opremili in usposobili za vodenje velikih intervencij, pri katerih sodelujejo gasilci z območja celotne regije ali iz več regij. Spodbujalo se bo organiziranje, opremljanje in usposabljanje ekip prve pomoči v gasilskih enotah in, skladno z ocenami ogroženosti, ekip za reševanje na vodi in iz nje v okviru gasilskih organizacij.

3.3.2. Podvodna reševalna služba

Reševanje iz vode izvajajo kot javno službo na območju vse države Podvodna reševalna služba pri Slovenski potapljaški zvezi in gasilske enote. Na Ptujju imamo PRS Ptuj, delovanje službe pa sofinancira država.

Podvodna reševalna služba (PRS) bo tudi v naslednjem obdobju zagotavljala kadrovske, materialne in organizacijske pogoje za operativno delovanje reševalnih postaj, in sicer za iskanje pogrešanih in reševanje ponesrečenih v vodi, sodelovanje pri reševanju ob poplavih ter pri opravljanju nujnih zaščitnih in drugih ukrepov zaradi preprečitve ali ublažitve posledic nesreč na vodah. Nadaljevali se bosta izobraževanje in usposabljanje potapljačev reševalcev zaradi vzdrževanja stalne, visoke stopnje usposobljenosti in pripravljenosti za izvajanje intervencij ob nesrečah v vodi. Posebna pozornost bo namenjena stimulaciji in motivaciji lokalnih skupnosti, gospodarskih družb in upravljavcev objektov na ali ob vodi, da skladno s specifikom ogroženosti sodelujejo pri zagotavljanju pogojev za usposabljanje in reševalne aktivnosti podvodnih reševalcev.

Na podlagi analize delovanja bodo izvedene postopne spremembe organizacije PRS. Dopolnili in posodobili se bosta potapljaška in reševalna oprema, zlasti z ustreznimi plovili za reševanje na vodi in iz nje. Posodabljeni se bodo začela intervencijska vozila reševalnih postaj oziroma reševalnih skupin. V Mestni občini Ptuj imamo v sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami vključeno PRS, organizirano pri Potapljaškem društvu Ptuj in enoto za reševanje na vodi organizirano pri PGD Ptuj.

3.3.3. Služba nujne medicinske pomoči

Rdeči križ Slovenije zagotavlja delovanje poizvedovalne službe, organizira stacionarij in tri nastanitvene enote, zagotavlja strokovno zdravstveno osebje za operativno delovanje mobilnega stacionarija ter nastanitveni center pri URSZR in ekipe prve pomoči pri območnih združenjih Rdečega križa Slovenije. Rdeči križ Slovenije kot humanitarna organizacija nacionalnega pomena z javnimi pooblastili deluje v 12 regijah tudi v Ptuj. Bistvenega pomena z vidika varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je njegovo delovanje na področju preventivnih in promocijskih dejavnosti ter usposabljanja in humanitarne pomoči ob nesrečah. Humanitarno pomoč ob večjih nesrečah zagotavlja tudi Slovenska Karitas.

Služba nujne medicinske pomoči predstavlja enega najpomembnejših delov enotnega sistema zaščite, reševanja in pomoči. Njena organiziranost in delovno področje sta urejena s pravilnikom o nujni medicinski pomoči, ki ga je izdalo Ministrstvo za zdravje. Služba deluje na 65 lokacijah zdravstvenih domov in nekaterih zdravstvenih postaj. V njej deluje okoli 800 zdravstvenih delavcev. Nerešeno je vprašanje organizacije njene dispečerske službe. Prav tako ni v celoti rešeno vprašanje medicinske pomoči ob jedrski ali radiološki nesreči.

Rdeči križ Slovenije (RKS) bo načrtno in usklajeno z drugimi nevladnimi organizacijami nadaljeval organizacijo, opremljanje in usposabljanje ekip za prvo pomoč s ciljem do 200 ekip, ki lahko delujejo na območju celotne države. Cilj je, da ima vsako območno združenje vsaj eno usposobljeno in opremljeno ekipo oziroma ustrezno število ekip glede na ogroženost in število prebivalcev. Program za usposabljanje bolničarjev bo glede na novo znanje posodobljen, uvedeno bo dopolnilno usposabljanje vsaki dve leti. Člani ekip za prvo pomoč se bodo usposobili tudi za dajanje psihološke pomoči prizadetemu prebivalstvu ob naravnih ali drugih nesrečah.

Dejavnost zaščite in reševanje pa je tudi povezana preko OZRK Ptuj z delom KORK Ptuj, Grajena in Rogoznica.

3.3.4. Civilna zaščita

Civilna zaščita je poseben del namensko organiziranih sil za zaščito, reševanje in pomoč. Civilna zaščita je v zadnjih dvajsetih letih doživela več reorganizacij, ki so bile usmerjene v njeno prilagajanje potrebam zaščite in reševanja ob posameznih vrstah nesreč. V razne enote in službe Civilne zaščite bo po novih merilih vključenih do 45.000 pripadnikov. Tako se v Civilni zaščiti po novem organizirajo le nujno potrebne dopolnilne sile za zaščito, reševanje in pomoč, predvsem za primer množičnih naravnih in drugih nesreč. Civilna zaščita je v celoti organizirana na regionalni, državni in lokalni ravni. Na ravni občine imamo Štab Civilne zaščite in 6 ekip bolničarjev PP.

3.3.5. Druge reševalne enote in službe

V Mestni občini Ptuj se bo spodbujalo vključevanje reševalnih služb in sestav, ki jih organizirajo nevladne organizacije, v lokalne sile za zaščito, reševanje in pomoč, pri čemer ne sme prihajati do prekrivanja nalog, ki se izključujejo in ki jih ima posamezna služba v občini oziroma na regijski ali državni ravni glede na vrsto in naloge določene nevladne organizacije.

Kinološka zveza Slovenije in Zveza vodnikov reševalnih psov zagotavljata na leto okoli 150 reševalnih psov za različne naloge zaščite, reševanja in pomoči, ki sodelujejo v približno 60 reševalnih oziroma iskalnih intervencijah. Nekatere zmogljivosti zagotavljajo tudi taborniška in skavtska organizacija, radioamaterji, letalski klubi in druge nevladne organizacije, s katerimi so sklenjene pogodbeno dogovorjene obveznosti o zagotavljanju zmogljivosti na področju ZRP ter za sofinanciranje na državni in lokalni ravni.

Za opravljanje določenih nalog zaščite, reševanja in pomoči so pri posameznih gospodarskih družbah, zavodih in drugih organizacijah na podlagi pogodbe organizirane posebne enote, ki so namenjene zaščiti in reševanju ob posameznih vrstah nesreč. Vse pomembnejše postaja tudi sodelovanje v regionalnih pobudah. Slovenija je v okviru Srednjeevropske pobude podpisala in ratificirala sporazum o sodelovanju pri napovedovanju, preprečevanju in ublažitvi naravnih in tehnoloških katastrof; sodeluje pa tudi v delovni skupini za civilno zaščito Delovne skupnosti Alpe-Jadran.

Slovenska vojska in Policija podpirata oziroma po potrebi sodelujeta pri zaščiti in reševanju ob različnih vrstah nesreč. Dvonamenska oprema Slovenske vojske omogoča, da so določene vojaške zmogljivosti prilagodljive oziroma ustrezno uporabne tudi za sodelovanje pri ukrepanju ob nesrečah, kot so požari v naravi, premoščanje vodotokov, pomoč ob poplavah in podobno. Skladno z državnimi načrti zaščite in reševanja ter na podlagi dogovorov ali pogodb so zagotovljene nekatere specializirane enote, zmogljivosti in inštituti kot podpora za izvajanje zahtevnih nalog ZRP (ekološki laboratorij z mobilno enoto, biološka laboratorija IMI–MF in IMP–VF, reševanje v rudnikih, reševanje ob nesrečah s klorom, identifikacija mrtvih oseb in podobno).

Zaradi poplavnih dogodkov v zadnjih letih je Vlada RS novembra 2014 sprejela Akcijski načrt interventnih aktivnosti zaradi poplav. Akcijski načrt vsebuje kratkoročne ukrepe (nujna interventna gradbena dela na vodotokih in vodni infrastrukturi in njihovo vzdrževanje) in dolgoročne, kot so sistemski, organizacijski, normativni in drugi ukrepi, ki so pomembni za upravljanje vod, ter interventna gradbena dela na prometni infrastrukturi. Leta 2010 je bil sprejet Načrt aktiviranja in uporabe državnih zrakoplovov za nujne naloge ZRP ob naravnih in drugih nesrečah, za nujno medicinsko pomoč ter za iskanje in reševanje zrakoplovov. V državne načrte zaščite in reševanja pri nesrečah večjega obsega je bilo vključeno sodelovanje Slovenske vojske in Policije.

Na področju zdravstvene dejavnosti je bila sprejeta enotna doktrina ukrepanja sistema nujne medicinske pomoči ob množičnih nesrečah. Skladno s tem se je bistveno izboljšala in povečala pripravljenost zdravstvenih zavodov za oskrbo in sprejem večjega števila poškodovanih. Posebna pozornost je bila namenjena izobraževanju in usposabljanju zdravstvenih delavcev o pravilnem ukrepanju in vodenju intervencije oziroma reševanja ob množičnih nesrečah. Tako sta se bistveno izboljšali tudi usklajevanje in sodelovanje z drugimi reševalnimi službami. Na predbolnišnični ravni sistema nujne medicinske pomoči sta se financirala izdelava in opremljanje regijskih prikolic za množične nesreče, s čimer so se zagotovile dodatne rezerve zdravil, medicinskih pripomočkov in opreme za oskrbo večjega števila poškodovanih

3.4. Usposabljanje in izobraževanje

Kljub temu da je to področje podrobneje opredeljeno v programu izobraževanja je potrebnih nekaj programskih načel.

Izobraževanje s strani Štaba Civilne zaščite (ŠCZ) izvajamo neposredno za ŠCZ in bolničarje, medtem ko imajo društva, podjetja in zavodi svoje programe izobraževanja. Usposabljanje ekip PP se bo izvajalo prek Območnega združenja RK Ptuj ter podjetja Animacija v večini na Ptuju, na Igu pa le praktični del programa.

Na področju prve pomoči je možno osnovno in dopolnilno izobraževanje. Osnovno izobraževanje se izvede po potrebi za kadrovske obnovo/popolnitev enot. Vsako leto predvidevamo dve dopolnilni usposabljanji za potrebe regijskega tekmovanja ekip PP. Na začetku vključimo v program dve ekipi. Če se katera od ekip uvrsti v nadaljnja tekmovanja, se zagotovi dopolnilna usposabljanja. Dopolnilno usposabljanje prve pomoči bo povezano tudi z uvrstitvami enot PP na državno in evropsko tekmovanje. Po potrebi se opravi dopolnilno usposabljanje ŠCZ glede na predvideno aktualno problematiko. Po potrebi se izvedejo tudi druge oblike usposabljanj za tiste strukture CZ, za katere se opredeli ŠCZ glede na eventualne potrebe.

Pri usposabljanjih ekip PP je treba omeniti to, da so naše enote v samostojni Sloveniji osvojile vrsto najboljših uvrstitev tako na regijskem kot državnem preverjanju ekip PP in da smo bili kar petkrat državni zmagovalci v Sloveniji, s čimer se ne more pohvaliti nobena občina v Sloveniji. Na evropski ravni smo bili najboljši v Benetkah (6. mesto).

Usposabljanje gasilcev se izvaja po programu usposabljanj znotraj OGZ Ptuj. Težišče je predvsem v osnovnem usposabljanju čim večjega števila gasilcev in specialističnem usposabljanju za posamezne oblike intervencij. Usposabljanja za višje čine, praktična usposabljanja in večina specialističnih usposabljanj se izvaja na Igu in po programu Gasilske zveze Slovenije (GZS). Vsa usposabljanja, kljub temu da gre za prostovoljce, niso poceni, saj zajemajo stroške zdravstvenega pregleda, stroške izobraževanja na Igu, stroške zavarovanj ter refundacijo plač. Trenutno opravljajo gasilci vso izobraževalno in operativno delo prostovoljno. Če bi gasilci uveljavljali refundacije plač, bi morali bistveno povečati sredstva, saj z obstoječim virom te obveznosti ne pokrivamo.

Planiramo tudi usposabljanje potapljaške enote v okviru rednih letnih stažnih potopov ter tradicionalno srečanje potapljaških enot, združeno s tekmovanjem v hitrostnem spustu in podvodni orientaciji.

Na podlagi potrjenega učnega načrta za izbirni predmet Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami so bili izvedeni oziroma zaključeni vsi predpisani postopki za uvedbo izbirnega predmeta v osnovnih šolah.

Na ravni države so za predšolsko in šolsko mladino vsako leto razpisani literarni in likovni natečaji z naslovom Naravne in druge nesreče. Pripravljamo različne materiale (zgibanke, letake, urnike, kazala, plakate, namizne didaktične igre itn.) o naravnih in drugih nesrečah ter ukrepih pred njimi, s poudarkom na promociji številke 112. Gradiva so dostopna v vrtcih in šolah ter ob različnih prireditvah vse šolsko leto.

Na podlagi potrjenega učnega načrta za izbirni predmet Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami so bili opravljeni oziroma končani vsi predpisani postopki za uvedbo izbirnega predmeta v osnovnih šolah. Za učitelje izbirnega predmeta je bila odprta e-učilnica in narejen metodični priročnik v elektronski obliki. Izbirni predmet so uvedli v šole v šolskem letu 2010/11, v petih letih je bilo vanj vključenih 2398 osnovnošolcev v 183 osnovnih šolah.

Uvedena sta bila model preventive pred stresom in sistem psihološke pomoči na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Sistem psihološke krizne intervencije na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je vzpostavljen za pripadnike sil za ZRP. V Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje RS na Igu začelo usposabljanje zaupnikov iz vrst poklicnih gasilcev in operaterjev v centrih za obveščanje, ki skrbijo za psihološko podporo sodelavcem v svojem delovnem okolju. Usposabljanje je potekalo skladno s Smernicami za psihološko pomoč reševalcem v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki jih je sprejela URSZR. Del usposabljanja je bil izveden v sodelovanju s Švedsko reševalno agencijo. V sklopu modela je bila znotraj Državne enote za hitre reševalne intervencije ustanovljena posebna Služba za psihološko pomoč ob naravnih in drugih nesrečah. Psihologi so pogodbeni pripadniki Civilne zaščite, ki delujejo v enoti.

Ukrepi za izvajanje osebne in vzajemne zaščite oziroma ustrezno ukrepanje pred nesrečami, med njimi in po njih so za najširšo ciljno skupino prebivalcev predstavljeni prek različnega tiskanega in drugega gradiva, na različnih prireditvah oziroma projektih (npr. Oktober – mesec požarne varnosti), posebna skrb pa je namenjena komuniciranju prek spletne strani www.sos112.si in Facebooka. V pomembnih trenutkih (ob nesrečah) se vzpostavlja komunikacija s sredstvi javnega obveščanja, različnimi javnimi prireditvami (npr. Festival za tretje življenjsko obdobje, sejmi, Bogatajevi dnevi zaščite in reševanja, državna preverjanja usposobljenosti ekip prve pomoči Civilne zaščite in Rdečega križa itn.).

3.5. Opremljanje

Opremljanje se izvaja na podlagi Uredbe o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč (Uradni list RS, št. 92/07, 54/09, 23/11 in 27/16).

Program opremljanja enot in služb je priloga načrtov. Kljub temu pa na njegovo izvedbo vpliva več dejavnikov:

- sprememba sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, kjer se težišče prenaša iz dolžnostne sestave na prostovoljno in poklicno sestavo (temu z zamudo sledi sistem urejanja statusa ter zagotavljanje materialne podpore);

- omejena finančna sredstva, ki s težavo omogočajo izvajanje tekočih nalog in nabavo tistega dela opreme, ki je namenjena za zaščito obveznikov;
- opremljanje sledi aktualnim nesrečam: požari, poplave, vihar, rušitve, ne pa merilom, ker se bojimo, da bo ob zamujanju zakonodaje države prišlo do istih posledic kot nekoč, tj. nabave nepotrebne opreme;
- pojav novih oblik ogroženosti zahteva nova zaščitna in reševalna sredstva, za kar pa do sedaj ni bilo virov – kot nove ogroženosti so se v času od zadnjega programa pojavile: neurja s točo in delo na strehi/višini, poplave – protipoplavne pregrade, posebno nevarne bolezni živali, epidemije in ukrepi varstva, žledolom, zemeljski plazovi in problematika migrantov.

V osnovi načrtujemo, da bomo pri CZ najprej zagotavljali osnovno opremo za prvo pomoč, reševanje ob poplavah ter pokrivanje objektov ob neurjih in viharjih. Ne bomo pa opremljali enote RKB IN TR, ker ni jasen status in pomen enot. Naj omenimo, da je cena za novo RKB-opremo izjemno visoka ter da potrebe nihajo od psiholoških efektov ogroženosti. Spremembe v osebni in skupinski opremi na tem področju so hkrati tudi večje. Tako se je v celoti zamenjal tudi RKB-potencial, istočasno je nastanek novih ogroženosti in razvoj znanosti in tehnike na tem področju izreden. Vse to bo vidno vplivalo na ravnanje pri nabavljanju nove opreme. Ob tem, da so se menjali standardi uporabe osebne opreme je nova je tudi uniforma CZ z vso pripadajočo opremo, kar pomeni, da bo potrebno s to opremo opremiti vse obveznike. Pri opremljanju enot za CZ ima prioriteto opremljanje enot za PP, v nadaljevanju pa tiste enote in službe, ki se več aktivirajo glede na dejansko ogroženost. Glede na to, da sredstva komaj zadoščajo za usposabljanje, je opremljanje omejeno na minimum. V dosedANJI organizaciji smo imeli tudi poverjenike, ki smo jih v letih 2014 in 2015 ukinili, saj njihove naloge izvaja ŠCZ, po potrebi pa gasilski vodje intervencije. Del nalog spada tudi v sestavo samozaščite in pristojnost odgovornih po podjetjih, zavodih in organizacijah. Nadaljevali bomo tudi opremljanje operativnih gasilskih enot, in to s sredstvi, ki so namenjena izvajanju zaščitnih in reševalnih ukrepov, ki jih te enote prevzemajo zraven varstva pred požari. V naloge zaščite, reševanja in pomoči se vse več vključuje sodelavce občinske uprave in prostovoljce. Tudi tem strukturam bo potrebno zagotoviti ustrezno zaščitno opremo.

Del sredstev je nujno nameniti subvencijam pri nabavi gasilskih vozil in opreme. Od leta 2010 do 2020 peljemo organizirano zamenjavo vozil PGD Ptuj in dograditve Gasilske doma Ptuj. Sredstva, namenjena za gasilska vozila, so minimalna samo iz požarne takse. V ta namen so se omejila financiranja v druge PGD-je, kar je imelo posledice v programih financiranja naslednjih let. Tako smo v zadnjih petih letih, tj. do leta 2021 kupili vozilo GVC 16/25 pri PGD Spuhlja, GVM PGD Turnišče - Ptuj, GVC 16/25 PGD Ptuj, GAC 24/60 PGD Grajena in GVM PGD Kicar. Pred nami je zamenjava vozil pri PGD Turnišče - Ptuj, PGD Ptuj in PGD Spuhlja ter gradnja gasilskega doma PGD Pacinje, ki smo ga začeli graditi 2021 in ga bomo končali v letu 2022. Na področju požarne dejavnosti se še vedno vlečejo obveznosti nerešene delitvene bilance na premoženju leta 1996 ukinjene Zveze gasilskih društev (ZGD) Ptuj. Dediči objektov ZGD Ptuj so vse GZ, ki so nastale iz takratne zveze.

Dokupiti bi bilo treba agregate in druge pogonske sklope za pomoč ob vremenskih ujmah kmetijam, individualnim stanovanjskim objektom in transformatorskim postajam ter za druge potrebe. Postopoma bi se morale oblikovati rezerve opreme za reševanje iz vode in na vodi. Povečati bi bilo treba zaloge in vrste potrošnih sredstev za začasno pokrivanje objektov, dekontaminacijo, gašenje in podobno.

Trenutno sredstva zadoščajo za vzdrževanje zaščitne in reševalne opreme, medtem ko so nove nabave izjema. Za vso potrebno novo opremo je treba zagotoviti dodatna sredstva.

Povečati bi bilo treba rezerve potrošnih sredstev za primer visokih voda in poplav (vreče za izdelavo in utrjevanje protipoplavnih nasipov, mobilne črpalne enote s pripadajočim cevničnim materialom in armaturami ter drugo protipoplavno opremo). Proučili bomo možnosti za uvedbo sodobnih tehnik za izvajanje protipoplavnih ukrepov (montažne protipoplavne pregrade, mobilne protipoplavne pregrade in podobno). Proučili bomo možnost za uvedbo prirejenih prikolic oziroma mobilnih kontejnerjev za prevoz cevničnega materiala in armatur za večje mobilne črpalne enote ter druge protipoplavne opreme.

Pri določenih gasilskih enotah, ki opravljajo naloge zaščite in reševanja širšega pomena, bi morali oblikovati posebne rezerve sanitetne opreme in sredstev za primer nesreč z velikim številom

poškodovanih in obolelih. Glede na potrebe, ki bi se pokazale ob naravnih in drugih nesrečah v naslednjem srednjeročnem obdobju, se bodo zagotavljala v rezervah tudi druga sredstva.

V Resoluciji o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih 2016 do 2022 je opredeljeno, da se bo spodbujalo občine, da glede na ogroženost zaradi posameznih vrst naravnih in drugih nesreč zlasti za različne vremenske ujme (neurja, poplave, toča) zagotavljajo lastne rezerve zaščitne in reševalne opreme, prilagodijo nakupe zaščitne in reševalne opreme za svoje reševalne službe in druge operativne sestave ter zagotovijo najnujnejše zmogljivosti za začasno nastanitev ogroženih na njihovem območju.

Nedokončan je tudi sistem prenosa siren iz občin na državo, saj je na Upravi RS za zaščito in reševanje (URSZR) zaradi zmanjkanja sredstev projekt preložen v prihodnost.

4. PREVENTIVNI UKREPI

V zadnjih letih intenzivneje poteka uveljavljanje preventivnih ukrepov zlasti na področju načrtovanja in urejanja prostora, varstva pred požarom, seizmološke, meteorološke in hidrološke dejavnosti ter transporta in drugih infrastrukturnih sistemov. V nekaterih dejavnostih (npr. kmetijstvo, varstvo kulturne dediščine) je stanje nezadovoljivo, v drugih so veliki zaostanki (npr. upravljanje voda). Uveljavljeni sistem odprave posledic nesreč še vedno preveč socializira tveganja, kot so različne nesreče, premajhen poudarek pa je na preventivi in aktivnostih zmanjšanja tveganja nesreč v vseh fazah obvladovanja nesreč ter na krepitvi in širitvi zavarovanj ter subvencioniranju preventivnih ukrepov.

Na področju varstva pred požarom so se postopoma dopolnjevale rešitve glede izvajalcev, obsega, periodičnosti in usposabljanja. Za pretekla leta je bilo značilno, da sta bili zlasti na tem področju dve ureditvi. Ena je temeljila na Zakonu o varstvu pred požarom, druga pa na delovnopravni zakonodaji, ki ureja varnost in zdravje pri delu. Z novim Zakonom o varnosti in zdravju pri delu (Uradni list RS, št. 43/11) je bila ta dvojnost odpravljena in se zdaj tudi na delovnopravnem področju oziroma pri zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu za požarno varnost uporabljajo predpisi, ki temeljijo na Zakonu o varstvu pred požarom (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 9/11 in 83/12). Izvedbeni predpisi so še v postopku noveliranja oziroma dopolnjevanja. Trenutna ureditev omogoča razvoj tega področja v naslednjem obdobju. Napredek pri uveljavljanju ukrepov varstva pred požarom je bil dosežen na področju systemske ureditve posameznih ukrepov varstva pred požarom, kot tudi pri pripravi in sprejemanju prostorskih aktov ter pri graditvi objektov, kar še posebej velja za systemsko zakonodajo. Na podlagi tega sta bila zagotovljena enakovredno obravnavanje področja varstva pred požarom ter sodelovanje Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje (v nadaljevanju: URSZR) pri določanju smernic za varstvo pred požarom v postopkih priprave prostorskih aktov. S spremembo Zakona o varstvu pred požarom konec leta 2012 so se v celoti ukinila soglasja URSZR z vidika požarne varnosti k projektni dokumentaciji. Ukinitiv soglasij je pripomogla k zmanjšanju administrativnih ovir za fizične in pravne osebe, ki gradijo objekte, niso pa znani učinki na področju požarne varnosti novih objektov. Odgovornost za to je popolnoma prenesena na projektante, investitorje in gradbene nadzornike.

Na področju varstva pred utopitvami sta za dosego glavnega cilja, to je zmanjšanja števila utopitev, ključna preventivna ukrepa – dobra organiziranost in usposobljenost. Danes področje varstva pred utopitvami celovito urejajo Zakon o varstvu pred utopitvami in na njegovi podlagi sprejeti izvršilni predpisi. Eden izmed temeljnih ciljev zadnjih sprememb in dopolnitev zakona o varstvu pred utopitvami je bil povezati in posodobiti zakonsko ureditev varstva pred utopitvami kot sestavnega dela varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter izpopolniti posamezne rešitve, ki bodo zagotovile še večjo varnost pri izvajanju različnih dejavnosti, tudi zunaj urejenih kopališč. Zaščito in reševanje ob poplavah in drugih nesrečah na celinskih vodah izvajajo člani in pripadniki gasilskih, potapljaških in drugih reševalnih služb ter enot Civilne zaščite, ki morajo biti ustrezno usposobljeni za reševanje iz vode.

Slovenija je leta 2008 sprejela Strategijo prilagajanja slovenskega kmetijstva in gozdarstva podnebnim spremembam s temeljnim izhodiščem, da mora imeti upravljanje kmetijstva in gozdarstva glavno vlogo pri učinkoviti rabi vode v sušnih območjih, pri zagotavljanju pogojev za ustrezno pitno vodo, izboljševanju obvladovanja poplav in drugih nesreč, škodljivcev in bolezni. V Strategiji je opredelila pet strateških stebrov prilagajanja: krepitev zmogljivosti za obvladovanje prilagajanja kmetijstva in gozdarstva; izobraževanje, ozaveščanje in svetovanje; vzdrževanje in pridobivanje novega znanja glede podnebnih sprememb in prilagajanja nanje; ukrepi kmetijske in gozdarske politike ter spremembe veljavnih predpisov; krepitev mednarodnega sodelovanja in partnerstva pri prilagajanju kmetijstva in gozdarstva podnebnim spremembam, zlasti v okviru EU. Kmetijstvo je zaradi neposredne odvisnosti od vremena in okoljskih razmer med najbolj občutljivimi sektorji, saj ga ti vplivi najbolj prizadenejo. Ukrepi obvladovanj tveganj v kmetijstvu morajo biti usmerjeni k prilagajanju kmetijske proizvodnje na podnebne spremembe ter k preprečevanju in blaženju posledic neugodnih vremenskih razmer. Uvajanje sodobnih in posodobitev že znanih tehnologij pridelave sledi cilju zmanjševanja

vplivov podnebnih sprememb ter posledično k zagotovitvi stabilnega dohodkovnega položaja v kmetijstvu.

Preventivni ukrepi za posamezno obliko ogrožanja se opredelijo v načrtih varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Pri tistih oblikah ogrožanja, za katere ni treba izdelati načrtov, so ukrepi in usmeritve v oceni ogroženosti in skupnem načrtu. Preventiva pred poplavami, plazovi, deloma pa tudi neurji, se začne z tveganji pri posegih v prostor. Prava preventiva je, da upoštevamo predpise in omejitve pri vseh posegih v prostor.

5. STOPNJA ZAŠČITE PRED POSAMEZNIMI NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI, TEMELJNI CILJI, NALOGE VARSTVA IN NAČIN NJIHOVEGA URESNIČEVANJA

5.1. Zaščitni ukrepi

Zaščita pred nevarnostmi se zagotavlja s prostorskimi, urbanističnimi, gradbenimi ter drugimi tehničnimi ukrepi, zaklanjanjem, evakuacijo, nastanitvijo in oskrbo ogroženih prebivalcev, s tehničnimi in drugimi sredstvi za osebno in skupinsko radiološko, kemijsko in biološko zaščito, z odstranjevanjem in uničevanjem ostankov neeksploziranih bojnih sredstev ter zaščito nepremične in premične kulturne dediščine. Z omenjenimi zaščitnimi ukrepi se želi preprečiti neposreden vpliv nesreč na ljudi, živali, premoženje, kulturno dediščino in okolje.

5.1.1. Prostorski, urbanistični, gradbeni ter drugi tehnični ukrepi

Ogroženost oziroma izpostavljenost prostora nevarnostim naravnih in drugih nesreč postaja v Sloveniji vse pomembnejši dejavnik prostorskega razvoja. Prostorski razvoj na vseh območjih, zlasti pa na ogroženih, se načrtuje skladno z omejitvami zaradi naravnih in drugih nesreč. Prostorski, urbanistični, gradbeni in drugi tehnični ukrepi se pri načrtovanju ter urejanju prostora in naselij ter graditvi objektov uveljavljajo, da se preprečijo oziroma zmanjšajo škodljivi vplivi naravnih in drugih nesreč ter da se omogoči izvajanje ZRP.

Pripravljena bosta strategija in program varstva pred poplavami, ki bosta temeljila na predpisanih pogojih in omejitvah za izvajanje dejavnosti in posegov v prostor na območjih, ogroženih zaradi poplav, in z njimi povezane erozije. Pospešila se bo izdelava strokovnih podlag, zlasti scenarijev bodočega podnebja, za odločanje o pogojih rabe in varovanja območij, ogroženih zaradi poplav, plazov in erozije, ter vodovarstvenih območij.

Prostorski, urbanistični, gradbeni in drugi tehnični ukrepi se pripravljajo in načrtujejo v fazi priprave in izvedbe ustreznih dokumentov, povezanih s prostorskim planiranjem države in lokalnih skupnosti (prostorski plani, lokacijske informacije), z določanjem potrebnih gradbenih ukrepov, ki jih je treba upoštevati pri gradnji objektov, ter z določanjem drugih tehničnih ukrepov, ki prispevajo k večji varnosti. Posebej izpostavljamo nevarnost poplav in s tem poplavna območja, plazov in področja potencialnega vodnega vala, če bi prišlo do porušitve pregrad. Občina ima možnost, da planira prostor za deponije ruševin, nevarnih snovi in drugih materialov in prostor za pokop živali in kadavrov. Ker spadata poplavna ogroženost in ogroženost zaradi plazov med tiste nesreče, kjer gre za človeški dejavnik tveganja, je to nujno upoštevati pri vseh posegih v prostor. Prava preventiva se začne s prvimi ukrepi in sorazmernimi posegi v prostor.

Ocene ogroženosti pred naravnimi in drugimi nesrečami ter v zvezi s tem povezane ukrepe varstva pred nesrečo je treba upoštevati pri načrtovanju in izvajanju prostorskih planskih aktov ter pri projektiranju in gradnji objektov. Te ocene in ukrepi morajo biti zlasti upoštevani pri novih predpisih, ki bodo uredili posege v prostor in graditev objektov. Posebnega pomena pa je, da se tudi v novem prostorskem planu države upošteva potreba varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Varstvo pred poplavami se zagotavlja z omejitvami gradnje (varianta prepoved gradnje) na poplavnem področju, z gradnjo meteorne kanalizacije v celotnem prostoru, z celovitim urejanjem prostora, ki ne bo povzročalo nastajanje novih depresij, pri obstoječih depresijah zagotoviti odprte pretočne sisteme.

Varstvo pred plazovi zajema popolno upoštevanje specifično geoloških kart, strokovni nadzor pri posegih v prostor, ter zagotavljanje ustreznih gradbenotehničnih ukrepov pri gradnji.

Pripravljena bo nova karta potresne nevarnosti Slovenije za projektiranje potresno odpornih objektov (skladno z EC8, novimi podatki in najnovejšimi mednarodnimi smernicami na tem področju). Karta bo izdelana na podlagi novih in dopoljenih strokovnih podlag na področju seizmotektonike, geologije, seizmologije in geodezije.

Zagotavljajo se tudi možnosti za razvoj območij, ki so namenjene delovanju sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na državni ravni, to so območja, ki so stalno v uporabi za ZRP. Na njih se zagotavljajo dejavnosti, kot so objekti, namenjeni zaščiti in reševanju (logistični centri in skladišča,

centri za izobraževanje in usposabljanje, telekomunikacijski objekti in območje za uničevanje neeksplozivnih sredstev). Zaradi tehničnih in varnostnih razlogov se lahko na območjih opredeli omejena in nadzorovana raba.

Spodbujali bomo rešitve, programe in ukrepe, katerih namen bo širitev vrst zavarovanja pred naravnimi in drugimi nesrečami, zlasti povečevanje obsega zavarovanj v kmetijstvu. Zavzemali se bomo za razširitev in vzpostavitev sistema subvencioniranja zavarovanj za boleznih živali, ki lahko povzročijo veliko gospodarsko škodo. Zavzemali se bomo tudi za uveljavljanje sistemskih rešitev, ki bodo prek zavarovanja omogočale kritje neposrednih, pa tudi posrednih škod ob izbruhu živalskih bolezni.

Znotraj ukrepa 121 – Posodabljanje kmetijskih gospodarstev so bile podprte investicije v nakup in postavitve mrež proti toči, za katere je bilo po podatkih Agencije RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (v nadaljnjem besedilu: ARSKTRP) dodeljenih 6,6 mio. EUR, kar predstavlja 4,5 odstotka vseh odobrenih sredstev za naložbe na tem ukrepu. Naslednji sklop naložb je nakup namakalne opreme za male namakalne sisteme, za katero je bilo dodeljenih 3,5 mio. EUR, kar predstavlja 2,4 odstotka vseh odobrenih sredstev za naložbe na tem ukrepu. Tovrstne naložbe obsegajo investicije v male namakalne sisteme (gradnjo črpališča, sekundarnega in primarnega voda, vrtine), nakup namakalne opreme ter zasebno infrastrukturo (gradnja vodohrana, vodnega zbiralnika, nakup cisterne in gradnja primarnih vodovodnih sistemov).

Obramba pred točo je stalna potreba ne le kmetijstva, ampak celotnega gospodarstva. V kmetijstvu obramba pred točo zajema protitočno obrambo in zavarovanje kmetijskih pridelkov z mrežami. Protitočna obramba pa zajema posipavanje oblakov s srebrovim jodidom. Srebrov jodid bi naj imel funkcijo zaledenitvenih jeder, na katere se lepijo podhlajene kapljice. To ima za posledico, da naj bi nastalo več drobne toče namesto debelejšje.

5.1.2. Evakuacija

Načrti evakuacije ogroženih in prizadetih prebivalcev so izdelani kot del načrtov zaščite in reševanja za posamezno nesrečo. Tudi v prostorskih planskih aktih na najbolj ogroženih območjih se mora predvideti in pripraviti prostore za morebitno postavitve naselij za začasno bivanje.

5.1.3. Nastanitev in oskrba ogroženih prebivalcev

Za morebitne večje nesreče so izdelani načrti, kako se bo pomagalo prebivalcem, ki so zaradi naravne ali druge nesreče izgubili dom. Zagotovi se jim začasno nastanitev ter oskrbo z nujnimi življenjskimi potrebščinami. Konkretni ukrepi pa se izvajajo ob nesreči.

Zagotoviti je potrebno stanovanjsko enoto za kratkoročne oblike bivanja (do 3 mesece) zaradi različnih nesreč, predvsem pa požarov in epidemije.

5.1.4. Radiološka, kemijska in biološka (RKB) zaščita

Radiološka, kemijska in biološka zaščita se izvaja z opazovanjem radioloških, kemijskih in bioloških nevarnosti, povezanih s proizvodnjo, prometom, prevozom, uporabo in odlaganjem nevarnih snovi ter uporabo jedrskih, kemičnih in bioloških bojnih sredstev, z izvajanjem osebne in vzajemne zaščite ljudi, z zaščito in reševanjem ob nesrečah ter odpravljanjem njihovih posledic. Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje si je po letu 1994 prizadevala izboljšati usposobljenost in opremljenost prebivalcev za osebno in vzajemno radiološko, kemijsko in biološko zaščito. Rezultati so bili skromni. S predpisi je sicer predvideno, da določeno količino sredstev za osebno in skupinsko zaščito zagotavlja država, vendar ta sredstva glede na možne nevarnosti niso zadostna. Povečati oziroma obnoviti bi bilo treba predvsem zaloge sredstev za osebno zaščito otrok in drugih posebnih skupin prebivalstva.

Epidemija covid-19 je v vsem svojem obsegu pokazala, da morajo nekatera osebna zaščitna sredstva biti v vseh bivalnih in delovnih okoljih. Ta sredstva dobivajo status zdravja in varnosti pri delu, dobivajo temeljne standarde varnega bivanja in pomenijo osnovno kvaliteto življenja.

5.1.5. Zaščita kulturne dediščine

Na področju varstva kulturne dediščine obstoječe materialne možnosti ne zagotavljajo ustrezne zaščite kulturne dediščine pred posledicami naravnih in drugih nesreč. Za zaščito je odgovoren lastnik.

5.2. Zavarovanje pred tveganji

Po svetovni statistiki se je v zadnjih dvajsetih letih število velikih naravnih nesreč, zlasti vodnih ujm, povečalo. Okoli 35 % vseh smrtnih žrtev in 30 % vse gospodarske škode so v tem obdobju povzročile poplave. Analize kažejo, da sta vzroka za povečevanje števila velikih naravnih nesreč in njihovih posledic predvsem velika koncentracija prebivalstva in materialnih dobrin na območjih, ki so izpostavljena vplivom naravnih nesreč, ter povečana ranljivost sodobnih industrijskih družb.

Poletna neurja s točo, vodne ujme, zemeljski plazovi in druge naravne nesreče povzročijo v Sloveniji vsako leto škodo, ki v povprečju preseže 2 % BDP. V posameznih letih je škoda, ki jo povzročijo naravne nesreče, še znatno večja. Analize nesreč opozarjajo na nizko stopnjo zavarovanosti premoženja fizičnih in pravnih oseb pred nesrečami. Do leta 1994 so se na podlagi tedanje zakonodaje za odpravljanje posledic naravnih nesreč uporabljala solidarnostna sredstva. Ta sistem je oškodovancem ob nesrečah zagotavljal vračilo nastale škode, v povprečju od 10 do 30 % nastale škode. To ni spodbujalo sodobnejših oblik zagotavljanja varnosti pred tveganji zaradi naravnih nesreč, ki so značilne za tržna gospodarstva. Navedena zakonodaja je bila leta 1994 razveljavljena, vendar se stanje tudi po tem obdobju ni spremenilo. Stopnja zavarovanosti je ostala na približno enaki ravni, država pa pri odpravljanju posledic nesreč intervenira s proračunskimi sredstvi. V Sloveniji lahko fizične in pravne osebe sklenejo požarno zavarovanje, zavarovanje stanovanjskih premoženj, zavarovanje motornih vozil, zavarovanje posevkov in plodov, zavarovanje živali, življenjsko zavarovanje in nezgodno zavarovanje.

V Mestni občini Ptuj obstajajo omejene možnosti subvencioniranja zavarovanja na področju kmetijstva. Spremljanje stanja po večini nesreč pa izkazuje, da večina prizadetih ni imela opravljenega niti osnovnega zavarovanja za primer požara.

5.3. Ocenjevanje škode

Ocenjevanje škode po naravnih in drugih nesrečah se bo izvajalo z usposobljenimi cenilci po predpisani metodologiji in ob rednem vzdrževanju in nadgrajevanju Aplikacije za ocenjevanje škode na kmetijskih pridelkih in stvareh (v nadaljevanju: AJDA). Izpopolnjena bo metodologija za ocenjevanje škode, ki jo povzročijo naravne in druge nesreče, pri katerih je mogoče zagotoviti državno pomoč. Pri tem se bo upoštevalo rešitve, ki veljajo v Evropski uniji. Prednostno se bo razvijalo informacijsko podporo sistema ocenjevanja škode v kmetijstvu in na stvareh, vključno z ocenjevanjem škode na objektih in območjih kulturne dediščine. Nadaljevalo se bo usposabljanje komisij za ocenjevanje škode in ocenjevanje poškodovanosti objektov ter zagotavljanje pogojev za njihovo delo. Uveden bo sistem izdajanja potrdil o usposobljenosti cenilcev na vseh ravneh.

Z Zakonom o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami je določeno, da škodo, ki jo povzročijo naravne in druge nesreče, ocenjujejo državna in regijske komisije za ocenjevanje škode, ki jih ustanovi vlada. Sanacijo škode izvajajo prizadete fizične in pravne osebe ter lokalne skupnosti in državni organi, v skladu s svojimi pristojnostmi. Dejanska praksa pri ocenjevanju škode nekoliko odstopa od veljavne zakonske ureditve. Škodo ocenjujejo občinske komisije, ki jih imenujejo župani. Pri ocenjevanju škode se uporablja enotna metodologija. Podatki o ocenjeni škodi se obdelani predajo pristojni regijski komisiji.

5.4. Temeljni cilji, naloge in način njihovega uresničevanja

Naravne in druge nesreče zahtevajo načrtno in celovito varstvo. Pri njegovem izvajanju se morata kot vodilni upoštevati načeli o preventivi ter o deljeni odgovornosti oziroma sodelovanju pri ukrepanju. Na podlagi ocen ogroženosti, ocene stanja na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter glede na razpoložljive človeške in materialne vire se določajo tudi temeljni cilji, naloge in način njihovega uresničevanja, ki jih morajo upoštevati državni organi, lokalne skupnosti in drugi nosilci varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Na podlagi ocen ogroženosti (tveganja), ocene stanja na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter glede na razpoložljive človeške in materialne vire so temeljni cilji zajeti v tem programu:

- nadaljevanje uveljavljanja stališča, da se pri sprejemanju normativnih, organizacijskih, tehničnih in drugih ureditev ali ukrepov na posameznih področjih, vključno s področjem varstva pred požarom in varstva pred utopitvami, pri načrtovanju uporabe prostora, graditvi objektov ter usmerjanju posameznih dejavnosti prednostno upoštevajo preventivni ukrepi, s katerimi se preprečuje nastanek nesreče oziroma zmanjšajo njene posledice, pri čemer bo posebna pozornost na vseh področjih namenjena prilagajanju posledicam, ki izhajajo iz ocen tveganj;
- nadaljevanje dela pri določitvi ocen ogroženosti zaradi naravnih in drugih nesreč, na podlagi katerih se v načrtih zaščite in reševanja načrtuje odzivanje na nesreče;
- nadaljevanje reorganizacije sil za ZRP na državni, regijski in lokalni ravni ter v gospodarskih družbah, zavodih in drugih organizacijah glede na sprejete in načrtovane nove normativne in druge rešitve, še posebej zmanjšanje sestave Civilne zaščite in povečanje njene specializacije, povečanje sposobnosti za posebno zahtevne intervencije in za odzivanje na sodobne vire ogrožanja. Stalnica bodo prizadevanja za ustrežnejšo ureditev statusa prostovoljnih reševalcev;
- nadaljevanje ukrepov in aktivnosti za izboljšanje splošne pripravljenosti na naravne in druge nesreče, ki jih povzročajo sodobni viri ogrožanja, podnebne spremembe ter skrajševanje odzivnih časov tudi s posodobitvijo osebne in skupinske zaščitne reševalne opreme vseh reševalnih služb, vključno s posodobitvijo voznega parka s postopni nakupom namenskih vozil za posamezne reševalne sestave;
- nadaljevanje neobveznih oblik usposabljanja prebivalcev za osebno in vzajemno zaščito, posebej prek sodobnih tehnologij in aplikacij (aplikacije za pametne telefone in spletne strani, kratki filmi na YouTube, Facebooku itn.). Nadgrajevali in dopolnjevali bomo aktivnosti in oblike usposabljanj za predšolsko in šolsko mladino, ki so se pokazale kot ustrezne. Nadaljevali bomo tudi načrtno in organizirano informiranje javnosti o morebitnih nevarnostih ter različne neobvezne oblike funkcionalnega usposabljanja za ZRP, še posebno za izvajanje osebne in vzajemne zaščite;
- izboljšati možnosti napovedovanja, odkrivanja in spremljanja nevarnosti naravnih in drugih nesreč;
- reorganiziranje službe nujne medicinske pomoči (NMP), vključno s helikoptersko nujno medicinsko pomočjo (HNMP), z uvedbo dispečerskih centrov ter urgentnih centrov pri regijskih bolnišnicah, ki bodo skupaj z bolnišnicami sposobni v kratkem času sprejeti povečano število obolelih ali poškodovanih oseb;
- na področju varstva pred požarom tudi v prihodnje slediti razvoju stroke in normativnim ureditvam na različnih področjih, ki jih združuje Zakon o varstvu pred požarom – poudarek je treba nameniti načrtovanju posegov v prostor, aktualno je zagotavljanje potrebnih količin vode za gašenje; intenzivirati je treba napore po vključevanju vsebin s področja varstva pred požarom v izobraževalne vsebine na vseh ravneh, dvigniti je treba raven izvajanja ukrepov varstva pred požarom na vseh ravneh in strukturah s poudarkom na analizi »cost-benefit«;
- na področju katastrofalnih in novih nesreč bo treba slediti razvoju tehnike in zagotoviti ustrezna sredstva za zaščito, reševanje in pomoč;
- skrajšati odzivni čas reševalnih služb ob naravnih in drugih nesrečah;
- izboljšati pripravljenost za zaščito in reševanje ob pojavih terorizma in drugih varnostnih tveganjih, vključno z vojno;
- urediti formalne podlage medsebojnega sodelovanja na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami z vsemi sosednjimi občinami in celotno regijo;
- za večjo učinkovitost in gospodarnost izvesti spremembe v organiziranosti, sestavi in obsegu sil za zaščito, reševanje in pomoč;
- zagotoviti objekte za začasno nastanitev občanov, ki so ostali brez strehe nad glavo zaradi naravnih ali drugih nesreč;
- zagotoviti objekte za karanteno in za izolacijo posebej ranljivih skupin.

Temeljne usmeritve za načrtovanje in izvajanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki opredeljujejo tudi način uresničevanja nalog na tem področju, so:

- dajati prednost preventivnim oblikam varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, upoštevajoč načela trajnostnega razvoja, sonaravnega upravljanja naravnih virov ter deljene odgovornosti oziroma sodelovanja;
- ukrepe za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami se mora upoštevati pri prostorskem in urbanističnem načrtovanju, s sodobnimi tehničnimi predpisi za graditev objektov pa zagotoviti njihovo varnost glede na pričakovane učinke naravnih in drugih sil;
- z instrumenti urejanja prostora je treba nove dejavnosti v prostoru usmerjati zunaj območij, ki so ogrožena zaradi naravnih in drugih nesreč;
- za vse posege, ki lahko povzročijo naravno ali tehnološko nesrečo, je obvezna presoja vplivov na okolje;
- ocena ogroženosti zaradi naravnih nesreč je obvezna sestavina strokovnih podlag za pripravo občinskih planov;
- pri načrtovanju naselij je treba zagotoviti prostor za potrebe zaščite in reševanja za primer naravnih in tehnoloških nesreč;
- varnost pred poplavami je treba zagotavljati selektivno za kmetijsko-pridelovalne površine, infrastrukturne objekte, mesta in druga naselja ter za pomembnejše objekte, kot so pregrade, elektrarne, pomembni industrijski in drugi objekti, pri čemer se mora praviloma istočasno obravnavati celotno porečje posameznega vodotoka;
- sistem javnega alarmiranja (nabava in vzdrževanje sredstev za alarmiranja, povezava do centrov za obveščanje) je prenesen na državni nivo z namenom poenotenega delovanja;
- v skladu s predvidenimi spremembami državne uprave (ustanavljanje pokrajin) se mora pripraviti in udeležiti reorganizacijo sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, pri čemer morajo biti organizacijske spremembe usmerjene k izboljšanju možnosti enotnega vodenja zaščitnih in reševalnih akcij (profesionalizacija vodenja in poveljevanja);
- vzdrževali bomo rezerve sredstev in opreme za obvladovanje izbruhov epidemije. Sredstva in oprema bodo namenjeni zlasti osebni zaščiti in razkuževanju;
- komuniciranje z javnostmi mora postati ena ključnih sestavin urejanja razmer ob naravni ali drugi nesreči;
- nabaviti je treba sredstva za zaščito, reševanje in pomoč za tiste oblike ogrožanj, za katere še teh nimamo. Povečati je treba zaloge materialnih sredstev za zaščito, reševanje in pomoč ob naravnih in drugih nesrečah.

6. SMERNICE ZA ORGANIZIRANJE SIL TER SREDSTEV ZA ZAŠČITO, REŠEVANJE IN POMOČ

6.1. Sile za zaščito, reševanje in pomoč

Pri organizaciji sil za zaščito, reševanje in pomoč izhajamo, da mora vsak subjekt prevzeti odgovornost za zagotovitev vseh potrebnih ukrepov, sredstev ter sil za lastno varnost. Šele ko je izčrpal lastne sile, se postopno vključujejo lokalne, regijske in državne sile.

Sile za zaščito, reševanje in pomoč sestavljajo poklicne in prostovoljne reševalne sestave ter enote in službe Civilne zaščite, ki je organizirana kot namenski del sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Pri zaščiti in reševanju sodelujejo s svojimi zmogljivostmi tudi posamezne gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije, ki imajo ustrezne kadre in sredstva. Vse sile za zaščito, reševanje in pomoč so med seboj povezane v enoten sistem, ki omogoča enotno upravljanje in vodenje ter uporabo skupne telekomunikacijske, informacijske in druge infrastrukture. Sile za zaščito, reševanje in pomoč se ob nesreči aktivirajo in delujejo v skladu z doktrino zaščite, reševanja in pomoči.

Z namenom povečati učinkovitost ter uresničiti temeljne cilje in naloge bo v naslednjem obdobju treba:

- zagotoviti pogoje za usposabljanje in delovanje prostovoljnih gasilcev, gasilsko službo pa tudi v prihodnje razvijati kot splošno reševalno službo;
- zagotoviti pogoje za delovanje društev, ki se vključujejo v izvajanje nalog zaščite in reševanja;
- zagotoviti pogoje za delovanje podjetij, zavodov in drugih organizacij, ki jih vključujemo v zaščito, reševanje in pomoč;
- zagotoviti pogoje za delovanje Civilne zaščite;
- zagotoviti pogoje za izvajanje nalog samozaščite in samopomoči.

6.2. Zagotavljanje finančnih in drugih sredstev

Največje težave bodo nastale pri sredstvih za zagotavljanje pripravljenosti in delovanje sistema v občinah, ki so temelj sistema varstva pred nesrečami, v primeru nadaljevanja recesije ali nadaljevanja epidemije. Vsa leta v dosedanjem delovanju so finančna sredstva ostala na obstoječem nivoju. Povečala so se le investicijska sredstva za potrebe gasilstva. Za nadaljnje izpopolnjevanje in krepitev pripravljenosti ter delovanja sil za zaščito, reševanje in pomoč bi morala v naslednjih letih ta sredstva postopoma naraščati. V naslednjem obdobju si bomo prizadevali, da se proračunska sredstva na lokalni ravni za programe varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ne bodo zmanjševala, temveč se bodo ti viri ustrezno povečali, za kar bodo pripravljene ustrezni predlogi, ki bi jih bilo treba umestiti v ustrezne občinske akte.

Temeljni meril za zbiranje, razdeljevanje in porabo sredstev požarne takse na državni ravni se ne bodo spreminjali, spremeniti oziroma dopolniti pa bo treba merila za delitev požarne takse občinam, na podlagi na novo izdelanih ali ažuriranih ocen ogroženosti (tveganj). Od skupnih sredstev požarne takse bo 70 odstotkov, ki jih prejemajo občine, še naprej namenjenih investicijski porabi, da se tako načrtno nadaljujeta posodabljanje in nadomeščanje gasilske zaščitne in reševalne opreme ter vozil. Pri sofinanciranju nalog na področju zaščite, reševanja in pomoči bomo upoštevali spremembe v organiziranosti, ogroženosti in opremljenosti posameznih služb in sestav, bistveno povečano število nesreč neke vrste ter nove naloge, ki jih bodo te enote ali službe začele opravljati.

Še naprej si bomo prizadevali, da se v sistemu financiranja občin iz proračuna določijo in upoštevajo merila zlasti glede ogroženosti zaradi naravnih in drugih nesreč, ki vplivajo na obseg nalog in s tem tudi obveznosti občin pri financiranju nalog varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami iz občinske pristojnosti.

Skladno z rastjo proračunskih sredstev bo URSZR nadaljevala vsakoletne razpise sofinanciranj za izenačevanje opremljenosti gasilske in drugih reševalnih služb med občinami, ki imajo slabše razvojne oziroma materialne možnosti, da bi tako dosegli največ 40-odstotno sofinanciranje nakupa gasilske in druge zaščitne ter reševalne opreme, glede na nabavno vrednost z davkom na dodano vrednost.

7. IZVAJANJE INTERVENCIJ

Temeljna naloga je zagotavljanje intervencijske pripravljenosti vseh struktur zaščite in reševanja. Dodatno so določeni vodje posameznih intervencij, prav tako se zagotavlja sprotno ažuriranje posameznih podatkov o izvajalcih nalog v intervencijah.

Urejen imamo sistem pozivanja oseb, ki se jih obvešča o ogroženosti. Vse klasične intervencije vodijo gasilci oz. potapljači, vse manjše intervencije CZ vodi pristojni delavec občinske uprave, ki je hkrati poveljnik CZ, pri vseh večjih intervencijah pomaga del štaba CZ ali celi štab CZ. Poseben je tudi poudarek pri opravljanju nalog pripravljenosti ter preventivnih nalog, s katerimi se želi zmanjšati posledice nesreč.

8. OSEBNA IN VZAJEMNA ZAŠČITA

Po usmeritvah URSZR naj bi občine znotraj priprav na zaščito, reševanje in pomoč razvile organizacijo, oblike in metode usmerjanja osebne in vzajemne zaščite prebivalcev. Predvidene so metode propagiranja osebne in vzajemne zaščite, preventivnega delovanja, obveščanja, ozaveščanja ter usmerjanja delovanja občanov v primeru naravnih in drugih nesreč. Pred predvidenimi ogrožanji se občina vključuje v sredstva javnega obveščanja ter elektronske medije in obvešča občane o predvidenih ogrožanjih ter potrebnih ukrepih. Prav tako prek medijev posreduje informacije o ukrepih sil za zaščito, reševanje in pomoč ter o ukrepih občanov v raznih oblikah ogrožanj.

Ugotavljamo, da je usposobljenost občanov za sistem samozaščite in samopomoči iz leta v leto manjša, kar je posledica zmanjšanja omenjenih vsebin v vseh oblikah izobraževanja, pa tudi kot posledica menjave vrednot, ki so posledica spreminjanja sistema potrebe in interesa, ki se na tem področju pojavi šele z nastankom dejanske ali potencialne nevarnosti. Za bolj dinamično in stalno animiranje občanov bi morali namenjati večja finančna sredstva.

9. ZAKLJUČEK

Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami ni le neposredna varnost ljudi in premoženja, temveč je ta oblika varstva integralni del varstva okolja in del globalne varnosti v družbi. To pa zahteva celovito reševanje problemov na vseh ravneh. Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami zajema ukrepe in naloge, ki se začnejo izvajati takoj, ko lastniki oz. redne intervencijske sile ne zmorejo več obvladovati dogodka in so potrebni dodatne sile in ukrepi. Odgovornost za odločitve in izvajanje ukrepov prevzame poveljnik Civilne zaščite občine.

Naloge (ukrepe) na tem področju je treba deliti med tiste, ki v osnovi preprečujejo nastanek naravnih in drugih nesreč in niso le predmet tega dokumenta, ampak predstavljajo ustrezno rabo okolja (npr. upoštevati predpise za prepoved gradnje na poplavnih in plazovitih območjih ter ob vseh posegih v prostor zagotoviti ustrezno varnost), ter naloge, ki jih bomo izvajali takrat, ko je resnična nesreča ali so odpovedali ukrepi preventive. Naloga zaščite in reševanja je učinkovito ukrepanje tako v preventivi kot kurativi. Prav tako ta program neposredno ne zajema sistema sanacije naravnih in drugih nesreč.

Iz načrta dejavnosti na področju zaščite in reševanja je razvidno, da bodo prioritete naloge v ažuriranju dokumentov, na osnovi katerih bi gradili sistem zaščite in reševanja. Sprejeti bo treba nove poglede o delovanju zaščite in reševanja s profesionalnim pristopom in profesionalno organiziranostjo zaščite in reševanja. Ustvariti bo treba materialne pogoje za planiranje in organizacijo dela.

Ob vseh materialnih vprašanjih so večje potrebe tudi na/pri:

- doslednem upoštevanju zakonodaje pri gospodarjenju s prostorom in ob vseh posegih v prostor;
- informiranju in usposobitvi lastnikov objektov za prevzem varnostno odgovornega odnosa za svoje premoženje, še posebno če so njihovi objekti na ogroženem območju;
- področju zagotavljanja potrebnih materialnih sredstev za delovanje sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami;
- področju zagotavljanja skladiščnih kapacitet;
- področju zagotavljanja kapacitet nastanitve prebivalstva;
- krepitvi pogojev mobilne nastanitve (kontejnerji, prikolice);
- področju zagotavljanja kontinuitete zamenjave gasilskih vozil in opreme,
- področju zagotavljanja zaloga opreme za nekatere specifične nesreče kot so neurja, odtrgani oblaki, poplave, večji požari, plazovi in podobno,
- področju izobraževanja gasilcev pri sredstvih, ki bi bila namenjena refundaciji plač za čas izobraževanj, urjenja in vaj.

Pripravila:
Mag. Janez MERC
Matej GAJSER

Nuška GAJŠEK,
županja Mestne občine Ptuj